

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA BIOTECHNICKÝCH ÚPRAV KRAJINY

**PŘÍČINY ROZDÍLNÉHO VÝVOJE URBANIZACE
V OKRAJOVÝCH KATASTRECH HRADCE KRÁLOVÉ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Zimová

Diplomant: Bc. Iveta Bartoňová

2013

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra biotechnických úprav krajiny

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bartoňová Iveta

Krajinné a pozemkové úpravy

Název práce

Příčiny rozdílného vývoje urbanizace v okrajových katastrech Hradce Králové

Anglický název

The causes of the different development of the urbanization in model cadasters nearby Hradec Králové

Cíle práce

Tato diplomová práce bude mít charakter studie.

Cílem této diplomové práce je determinovat vývoj urbanizace volné krajiny od roku 1990 do současnosti na území vybraných katastrů v okolí Hradce Králové na podkladě teoretických poznatků. Tato diplomová práce má tyto dílčí cíle:

- zpracovat literární rešerši na téma urbanizace a její vývoj, základní pojmy, dotčená legislativa, příčiny a důsledky
- zpracovat studii vybraných lokalit s přesahem na úroveň kraje z hlediska historického vývoje, krajinných charakteristik, indikátorů stavu životního prostředí, ekonomického rozvoje, sociálních a demografických charakteristik
- zpracovat charakter vývoje urbanizace volné krajiny od roku 1990 po současnost
- stanovit příčiny odlišného vývoje urbanizace volné krajiny ve studovaných katastrech na základě poznatků, získaných z územní studie

Metodika

Jednotlivé cíle práce budou zpracovány následujícími postupy:

- Literární rešerše: Rešerše zpracuje současné informace o dané problematice, bude respektovat citační normy a bude vycházet především z vědeckých publikací
- Studie lokalit: Studie lokalit bude vycházet z dostupných informací dotčených institucí, součástí bude pořízení fotodokumentace
- Vývoj urbanizace volné krajiny na studovaném území: Urbanizace bude sledována za pomoci leteckých snímků příslušného období. Letecké snímky budou analyzovány v prostředí ArcGIS a vzniklé analýzy zpracovány z hlediska kvalitativních a kvantitativních charakteristik zjištěného vývoje urbanizace.
- Stanovení příčin bude provedeno za pomoci vyhodnocení dat, získaných z územní studie a analýzy vývoje urbanizace volné krajiny

Harmonogram zpracování

LS 2010/2011 - vyhledávání informací, získávání podkladů

ZS 2010/2011 - zpracování dat, vyhodnocení výsledků

LS 2010/2011 - vyhodnocení výsledků, stanovení závěrů práce

Rozsah textové části

40 -50 stran

Klíčová slova

suburbanizace; územní plánování; krajinná ekologie; udržitelný rozvoj; GIS

Doporučené zdroje informací

HRŮZA J., ZAJÍC J., 2002: Vývoj urbanismu 1. díl. ČVUT, Praha

MAIER J. ed., 2000: Urbanistická čítanka. Česká komora architektů, Praha

Landscape and Urban Planning

Landscape Ecology

Environment and Planning

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění

Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu v platném znění

Metodické pokyny pro psaní diplomových prací na FŽP ČZU v aktuální verzi

Vedoucí práce

Zimová Kateřina, Ing.

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

V Praze dne 30.6.2011

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Děkan fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, pod vedením Ing. Kateřiny Zimové. Uvedla jsem všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpala.

V Praze dne 22.4.2013

Podpis: .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala Ing. Kateřině Zímové za odborné vedení a cenné rady, které mi v průběhu zpracování diplomové práce poskytla. Dále bych poděkovala zaměstnancům Magistrátu města Hradec Králové, především Ing. Martině Rambouskové, za vstřícnost a ochotu při poskytování dat a informací a v neposlední řadě děkuji i rodině za podporu a trpělivost.

V Praze dne 22.4.2013

Podpis: .....

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá příčinami rozdílného vývoje urbanizace volné krajiny ve vybraných katastrech Hradce Králové a jeho okolí. K podrobnějšímu studiu byly vybrány následující lokality: Malšova Lhota, Předměřice nad Labem, Svobodné Dvory a Vysoká nad Labem. Nejprve je území Hradecka analyzováno z pohledu historického vývoje, krajinných, sociálních a demografických charakteristik a z hlediska ekonomického rozvoje. Studie dále obsahuje mapové analýzy, které byly zpracovány na základě leteckých snímků. Zpracované výstupy mapují urbanizační procesy a vývoj sídelní struktury za období od roku 1990 do současnosti a dále území hodnotí z několika hledisek jako např. možnosti rekreační a sportovní vyžití, přírodních hodnot či zastoupení dopravní infrastruktury a ploch průmyslu. Na základě zpracovaných výsledků a mapových analýz byly stanoveny příčiny rozdílného vývoje urbanizace. Závěry této práce mohou být použity k dalším analýzám týkajících se územního rozvoje, ale také mohou posloužit laické veřejnosti při volbě vhodné lokality k bydlení.

Klíčová slova

Suburbanizace, územní plánování, krajinná ekologie, udržitelný rozvoj, GIS

Abstract

This thesis deals with the causes of the different development of the urbanization in the countryside in selected cadastral of Hradec Králové and its surroundings. For detailed study were selected following localities: Malšova Lhota, Předměřice nad Labem, Svobodné Dvory a Vysoká nad Labem. First, the territory Hradecka is analyzed from the perspective of historical development, landscape, social and demographic characteristics and from the point of view of economic development. The study also includes mapping analyzes that are based on aerial photographs. Processed outputs mapped urbanization processes and the development of the settlement structure for the period from 1990 to present and evaluate the several aspects such as the possibility of recreational and sports facilities, natural values and representation of transport infrastructures and industrial areas. Based on the processed results and mapping analyzes were determined causes of the different development of the urbanization. The conclusions of this work can be used for further analysis on territorial development, but can also help the general public in choosing a suitable location for housing.

Keywords

Suburbanisation, urban planning, landscape ecology, sustainable development, GIS

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Cíle.....	10
3. Literární rešerše.....	11
3.1 Vývoj urbanizace	11
3.1.1 Starověk a antika	11
3.1.2 Středověk ve střední Evropě	12
3.1.3 Období renesance	13
3.1.4 Baroko	13
3.1.5 Urbanismus 19. a 20. století	14
3.1.6 Čechy v 2. polovině 20. století	16
3.2 Urbanizační procesy	17
3.2.1 Urbanizace	17
3.2.2 Suburbanizace	18
3.2.3 Dezurbanizace	19
3.2.4 Reurbanizace	19
3.3 Urbanistické formy osídlení	20
3.4 Příčiny a důsledky urbanizačních procesů	21
3.5 Územní plánování	23
3.5.1 Cíle	23
3.5.2 Územně analytické podklady	23
3.5.3 Územně plánovací dokumentace	24
3.5.4 Dotčená legislativa	25
3.6 Hodnocení krajiny	26
3.6.1 Krajinný ráz	26
3.6.2 Land_use a landcover	26
4. Charakteristika studijního území	28
4.1 Královéhradecký kraj	28
4.1.1 Obecná charakteristika	28
4.1.2 Historický vývoj	29
4.1.3 Krajinné charakteristiky	29
4.1.4 Indikátory životního prostředí	30
4.1.5 Sociální a demografické charakteristiky	31

4.1.6	Ekonomické analýzy	32
4.2	Hradec Králové	32
4.2.1	Širší vztahy území	32
4.2.2	Historie města	33
4.2.3	Krajina a ochrana přírody	34
4.2.4	Rekreace a možnosti sportu	35
4.2.5	Demografie	36
4.2.6	Doprava	37
4.2.7	Ekonomický profil města	38
4.3	Zájmové lokality	39
4.3.1	Malšova Lhota	40
4.3.2	Předměřice nad Labem	41
4.3.3	Svobodné Dvory	42
4.3.4	Vysoká nad Labem	43
5.	Metodika	44
6.	Současný stav řešené problematiky	48
6.1	Malšova Lhota	48
6.2	Předměřice nad Labem	50
6.3	Svobodné Dvory	52
6.4	Vysoká nad Labem	54
7.	Výsledky	57
7.1	Hradec Králové	57
7.2	Zájmové lokality	58
7.2.1	Malšova Lhota	59
7.2.2	Předměřice nad Labem	60
7.2.3	Svobodné Dvory	61
7.2.4	Vysoká nad Labem	62
7.3	Srovnání zájmových lokalit	63
8.	Diskuze	67
9.	Závěr	69
10.	Přehled použité literatury	70
11.	Seznam příloh	80

1. Úvod

Městské oblasti hrají klíčovou roli v sociálním a hospodářském vývoji, jakož i ve změnách na celosvětové, regionální, národní a místní úrovni. Města jsou uzlovými body politické a ekonomické moci, rozhodování, inovací a znalostí (Birkmann a kol., 2010).

Urbanizace v městských oblastech ukazuje výrazný nárůst, který dosahuje hodnoty okolo 80% ve většině evropských zemí (Antrop, 2004). Lze ji považovat za kulturní a sociologickou změnu, která je způsobena transformací venkovských životních stylů do městských. Změna životního stylu mění pojetí a vize lidí o prostředí, stejně jako jejich tradice, hodnoty a cíle. Zároveň zapříčiňuje změny ve způsobu využívání prostředí člověkem, mění prostorovou strukturu krajiny a její ekologické fungování (Antrop, 1999). Prostorové rozrůstání měst vede k přemísťování lidí i v rámci městských regionů. Počet městských obyvatel se snižuje, zatímco v předměstských oblastech výrazně narůstá (Hnilička, 2005).

Základním předpokladem pro plánování sídel je pochopení města jako určitého systému, který má své uspořádání a strukturu. Tyto systémy se vyvíjejí na základě působení nejrůznějších faktorů, které mohou mít pozitivní i negativní povahu. Mezi nejdůležitější aspekty patří infrastruktura a struktura zástavby (Hnilička, 2005). Pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti určitého území je potřeba několika hledisek. Prvotním hlediskem je přítomnost funkčních ekologických systémů a primárních zdrojů v podobě vody a potravin, dalším předpokladem je kladný vztah lidí k území, ve kterém žijí (Maier a kol., 2012).

Problematika územního rozvoje měst či obcí je široká. K přiblížení současných tendencí vývoje sídel přispívají mnohé studie a analýzy, které se tímto bohatým tématem zabývají. Studii rozdílného vývoje urbanizace zahrnuje i tato práce.

2. Cíle

Ve shodě se zadáním této práce byla vypracována studie vývoje urbanizace, která analyzuje vývoj volné krajiny od roku 1990 do současnosti. Modelové území bylo tvořeno vybranými katastry v okolí Hradce Králové.

Cílem této diplomové práce bylo:

- vypracování literární rešerše na téma urbanizace a její vývoj, problematika dále zahrnuje základní pojmy, dotčenou legislativu, příčiny a důsledky,
- vypracování studie vybraných lokalit na území Hradecka s přesahem na úroveň kraje, analyzovanými hledisky byly historický vývoj, krajinné charakteristiky, indikátory životního prostředí, ekonomický rozvoj, sociální a demografické charakteristiky,
- vypracování vývoje urbanizace volné krajiny od roku 1990 do současnosti, analýza byla provedena na základě leteckých snímků za příslušné období v prostředí ArcGis,
- stanovení příčin odlišného vývoje urbanizace volné krajiny ve vybraných lokalitách na základě zpracovaných dat a výsledků územní studie.

3. Literární rešerše

3.1 Vývoj urbanizace

3.1.1 Starověk a antika

Činnost plánování a výstavby měst má počátek již v období před deseti tisíciletími (Hrůza a Zajíc, 2002). Znamky osídlování krajiny se projevily již v mladší době kamenné (Sýkora, 1998a). Ovšem stálá sídla začala vznikat později, v období tzv. neolitu.

Rody se trvale usídlovaly v jedné lokalitě a věnovaly se zemědělskému způsobu života (Voženílek, 1990). Osady byly tvořeny rodovými chatrčemi a nacházely se uprostřed obdělávaných pozemků. Jednotlivé chaty byly z poloviny zapuštěny do země, zdi byly postaveny z kúlů a proutěných výpletů a zakryty rákosím (Sýkora, 1998a). Neolitické vesnici byly soběstačné. Pro svou obživu dokázali vypěstovat vše potřebné, vyráběly si nářadí, nádoby i oděvy (Voženílek, 1990). Hospodařit na jednotlivých políčkách bylo možné pouze několik let. Když došlo ke snížení produkční schopnosti půdy, rody se přestěhovaly na jiné, dosud neobdělávané pozemky (Sýkora, 1998a).

Již v této době si lidé vytvářeli představy o nejvhodnějším a účelném uspořádání tábořišť, která by sloužila svým obyvatelům a byla umístěna na vhodných místech (Hrůza a Zajíc, 2002). Jelikož těchto atraktivních oblastí, které by poskytovaly člověku příznivé podmínky pro život, bylo velice málo, docházelo mezi rody, ale i celými kmeny, k soupeření (Maier, 2000a).

I když starověké civilizace vytvořily základní komponenty sídel, byla to právě antika, která tyto komponenty uspořádala do vzájemných vztahů a soustav a tím vytvořila základ dnešního urbanismu (Hrůza a Zajíc, 2002). Antické civilizace dokázaly místo osad či městských základů vytvořit celé sídelní systémy (Maier, 2000a). Pozůstatky mnoha antických měst zůstaly zachovány dodnes, což umožnilo učinit si představu o jejich prostorové kompozici, o rozmanitosti urbanistických projevů a jejich začlenění do přírodního prostředí. Nesčetné bohatství půdorysů, způsobů vkládání do terénu a prostorových útvarů přineslo každému antickému městu jeho specifický obraz a výraz (Hrůza a Zajíc, 2002).

Antika se stala základem budoucí evropské sídelní struktury, kterou obohatila

o další zajímavé prvky v řešení veřejných staveb či uspořádání městských vnitrobloků (Voženílek, 1990).

Urbanizace byla jedním ze základních znaků evropské civilizace. Postupně se rozšířila z jihovýchodní Evropy do celého kontinentu. Města a městské sítě, které se zakládaly, byly vždy důležitým faktorem v utváření a rozvoji přilehlých regionů (Antrop, 2004).

3.1.2 Středověk ve střední Evropě

Osídlování ve střední Evropě začalo v období 5. - 6. století, kdy se na našem území začaly objevovat slovanské kmeny. Vesnice Slovanů byly zakládány plánovitě. Skládali se z návsi a obestavěné ulice (Sýkora, 1998a). Obydleny byly především oblasti vhodné pro rozvoj zemědělství. Hornatá a bažinatá území zůstala neosídlená až do doby středověké kolonizace (Maier, 2000a).

Tím nejstarším prvkem osídlení nebyla sama sídla, ale především cesty. Jejich vedení se utvářelo na základě terénu, vodních toků a přírodních podmínek. Ty nejvhodnější trasy byly využívány po tisíciletí. Umožňovaly překonávání vodních toků na brodech, přechody horskými průsmyky, neprocházely bažinatým a zavodněným územím (Hrůza a Zajíc, 2002).

Prvotní osady městského typu se na našem území objevily v období Velkomoravské říše. Svým vzhledem a velikostí se lišily od okolních venkovských osad (Votrubec, 1980). Tato centra slovanského osídlení byla považována za počátky sídelních jader, ze kterých později vyrostla středověká města - Praha, Hradec Králové, Olomouc, Bratislava nebo Nitra (Hrůza a Zajíc, 2002).

Jedním ze znaků středověkých měst bylo logické a přehledné prostorové uspořádání. Města byla obehnaná hradbami, které určovaly jeho tvar, ale zároveň omezovaly další rozvoj. Velká náměstí sloužila k umístění kostelů a radnic. Při rozšiřování městských domů zároveň poskytovala volný prostor k zástavbě (Voženílek, 1990). Největší rozkvět zažila středověká města v období gotiky, kdy došlo k jejich velkému rozmachu (Kupka, 2006).

3.1.3 Období renesance

Přínosem renesančního období bylo lidské chápání města jako určitého fenoménu (Hrůza a Zajíc, 2002). V urbanismu se renesance projevila svou geometrickou pravidelností. Nově založených měst bylo ovšem málo (Kupka, 2006). Tento sloh se spíše uplatnil v již existujících městech, která se snažil obohacovat, obnovovat či rozšiřovat (Hrůza a Zajíc, 2002).

Období renesance představovalo město jako organický celek, který byl vytvořen dle předem daných pravidel (Voženílek, 1990). Objevují se nové prostorové koncepce, které chápou město i jeho základní součásti – náměstí, ulice a budovy jako komponované a vzájemně propojené soubory (Hrůza a Zajíc, 2002).

Renesance se snažila uplatňovat filosofii a tvůrčí postupy antiky, která pro ni byla v mnohém inspirací a vzorem (Votrubec, 1980). Více než o jiných historických epochách platí o renesanci, že základní přínosy, které se snažila uskutečňovat, nikdy naplnit nedokázala a tyto principy byly otázkou budoucnosti (Hrůza a Zajíc, 2002).

Nový rozvoj měst a finance, které šlechta získávala podnikatelskou činností, umožnily změnu charakteru městského osídlení i v Čechách. Docházelo k úpravě vnitřního uspořádání a k přestavbě městských domů (Voženílek, 1990). Renesance pronikala do našich měst spíše jednotlivými prvky nebo objekty (Kupka, 2006). Nově se stavěly radnice, městská opevnění a především městské brány, které měly reprezentační význam. Šlechtické rody opouštěly svá sídla kvůli jejich malému pohodlí a stěhovaly se do nových renesančních zámků, které si vybudovaly v těsném sousedství měst. Výjimečně se prvky renesance objevovaly i na církevních budovách (Voženílek, 1990).

3.1.4 Baroko

Baroko bylo plné kontrastů a změn. Doprovázela ho řada válek, období bídy a hladomoru, ale i doba monumentálních projektů (Kupka, 2006). Rovněž ho charakterizuje snaha o znovu upevnění feudální společnosti, protireformaci a rekatolizaci. Současně však toto období ovlivnilo budoucnost také svými velkými vynálezy a objevy nebo rozvojem obchodu a manufaktur (Hrůza a Zajíc, 2002).

Tato epocha představila první velkoměsta, která byla zároveň rezidencemi

mocných vladařů (Hrůza, 2002). Tyto metropole se staly vzory pro další rozvoj barokní architektury a urbanismu i v ostatních méně významných městech (Voženílek, 1990).

V 17. a 18. století vstoupilo baroko i do našich měst (Kupka, 2006). Česká města byla značně poničena třicetiletou válkou a důsledky stavovského povstání a protireformace (Doberský, 1958). Obnova městských domů přispěla k barokizaci měst. Ta získávala nový výraz vkládáním dominant v podobě morových a mariánských sloupů či změnami průčelí jednotlivých budov. Městské prostředí sjednocovaly nové terénní a zahradní úpravy s terasami, balustrádami, kašnami a sochami (Voženílek, 1990).

Pravidelné a symetrické kompozice se uplatňovaly především na nově budovaných venkovských sídlech šlechticů. I krajiny byla obohacena o nové prvky v podobě soustav alejí, remízků a vodními plochami. Vznikala nová poutní místa a cesty, boží muka či sochy světců při alejích (Hrůza a Zajíc, 2002).

3.1.5 Urbanismus 19. a 20. století

19. století přineslo další důležitá témata, která se zabývala rozrůstáním a rozvojem měst z pohledu technického, hospodářského a stavebního (Hrůza, 2002). Města čelila velkému přílivu chudých obyvatel, kteří hledali nové příležitosti a práci v rozvíjejících se průmyslových aglomeracích (Maier, 2000a). Prudká urbanizace probíhala nerovnoměrně. Lidé se soustředili především v průmyslových oblastech a metropolích, které se postupně stávaly průmyslovými centry (Voženílek, 1990).

Rychlý růst měst přinášel první negativní důsledky, které se projevil narušením jeho tradiční sídelní struktury (Voženílek, 1990). Sídla překračovala své hradby, které byly často bořeny. Docházelo k zahušťování městského jádra, vznikaly činžovní domy a rozsáhlá průmyslová předměstí. (Kupka, 2006). Město se stávalo kvůli průmyslu a přelidnění hlučné a prašné (Hnilička, 2005).

Nelehká urbanistická situace ve městech vyžadovala řešení (Voženílek, 1990). První zákony a zásady, které měly zlepšit hygienické podmínky měst, začaly vznikat v 60. letech 19. století v Anglii. Nové stavební řády obsahovaly minimální rozměry nových ulic, poměr výšky zástavby a odstupu budov. Pozadu nezůstávala ani Amerika. V San Franciscu byly v 70. let poprvé vymezeny jednotlivé zóny pro bydlení, obchod a průmysl. Tím došlo k vyloučení případných kolizí mezi těmito

funkčními složkami (Maier, 2000a). Za významné osobnosti této epochy urbanismu jsou považováni např. E. Howard se svým návrhem zahradního města, T. Garnier, který představil vizi průmyslového města nebo Le Corbusier (Hrůza, 2002).

Důraz kladený na zdravé prostředí ve městech vedl k představě vytvoření zahradních měst (Kupka, 2006). Tento pojem poprvé uveřejnil Ebenezer Howard ve své knize Zahradní města zítřka. Podle Howardova návrhu bylo město rozděleno do soustředných kruhových zón (Maier, 2000b). Satelity, nacházející se v těchto zónách, měly snížit počet obyvatel přeplněného jádrového města. V prostorách mezi jednotlivými zónami byla navržena otevřená krajina, která navozovala přírodní charakter sídelního prostoru. Jednotlivé satelity byly mezi sebou propojeny kolejovou dopravou (Maier, 2000a).

Dalším urbanistou zabývajícím se problematikou průmyslových měst, byl Tony Garnier, který ve své představě vytvořil funkční zóny a navrhl pásmový typ průmyslového města (Doutlík, 1989). Centrum bylo tvořeno veřejnými a kulturními budovami, které byly propojeny pěšími cestami. Obytná zóna byla izolována v zeleni, skládala se z jednotlivých pásů, které umožňovaly její další rozšiřování. Průmyslové plochy tvořily zhruba polovinu rozlohy města (Voženílek, 1990).

Protikladem předměstské zástavby plné rodinných domů bylo bydlení v patrových domech, které navrhl Le Corbusier (Hnilička, 2005). Ve své vizi se snažil docílit prostorového uvolnění městského centra (Voženílek, 1990). Projekt Soudobého města pro 3 miliony obyvatel poprvé představil v knize Urbanisme (Maier, 2000b). Město bylo tvořeno z obchodně administrativního centra, které se skládalo z vícepodlažních budov. Plochy pro bydlení byly tvořeny bloky obytné zástavby, která byla umístěna v okolí centra a dále pokračovala do zahradních předměstí. Průmysl byl soustředěn na východním okraji města. Dopravní obslužnost zajišťovaly silnice umístěné v městských osách na estakádách (Voženílek, 1990).

V roce 1933 byly zásady funkčního členění a plánování měst zformulovány v Athénské chartě (Doutlík, 1989). Města měla být plánována tak, aby splňovala moderní požadavky a vyhovovala základním funkcím - bydlení, práci a rekreaci (Maier, 2000a). Teorie členění města na funkce se více rozvinula především v poválečném období. Nárůst měst a složitých sídelních systémů se i nadále řídil

těmito principy členění. Město proniká do krajiny, kterou ohrožuje rozvinutá automobilová doprava, vznikají městské aglomerace a regiony a objevují se problémy ochrany životního prostředí (Doutlík, 1989).

Samotná ekologická témata a ochrana životního prostředí začaly být středem pozornosti v 70. letech (Maier, 2000a). Zelené plochy se staly v průběhu posledního století nezbytnou součástí města a městského plánování. Byly předpokladem zlepšení městského klimatu, hygieny či rekreační příležitostí ve městech (Ignatieva a kol., 2010). V dnešní době již mnoho měst aktivně spolupracuje v problematice ekologických otázek, podílí se na řešení negativních dopadů a snaží se o vytvoření zdravějšího, atraktivního a biologicky rozmanitého prostředí (Ahern, 2012).

3.1.6 Čechy v 2. polovině 20. století

Města a vesnice v Čechách nebyla poznamenána válečným ničením, ale spíše poválečnými událostmi, které zasáhly především sídelní strukturu v pohraničních oblastech. Razantní snížení počtu obyvatel vedlo k zániku stovek malých vesnic a osad nejen v pohraničí (Maier, 2000a). Ke snížení počtu sídel přispěl i rozvoj povrchové těžby uhlí nebo sdružování obcí do samosprávních celků (Sýkora, 1998a).

Změny se projeví i v uspořádání krajiny. Kolektivizace zemědělství prosazovala zvětšování polí, rozorávání mezí nebo likvidaci rozptýlené zeleně. Množství orné půdy narůstalo na úkor zatravnění. Úbytek polních cest zamezoval dobrému přístupu do krajiny pro zemědělce, ale i rekreanty (Sýkora, 1998a).

Ústřední orgány státu podporovaly především ekonomicky vyspělé regiony. V těchto oblastech probíhalo rozšiřování bytové výstavby a s tím spojený příliv nové pracovní síly (Muller, 2009). Nová sídliště vznikala na tzv. zelené louce a byla organizována na principu obytných okrsků. Tato komplexní bytová výstavba zajišťovala minimální standardy bydlení i minimální základní vybavení (Maier, 2000a). V roce 1975 dosáhla bytová výstavba svého maxima, kdy bylo postaveno přes 100 tisíc bytů. V dalších letech zaznamenala výstavba bytů postupný pokles (Muller, 2009).

3.2 Urbanizační procesy

Urbanizační procesy lze klasifikovat na základě kombinace růstu nebo poklesu celého městského regionu a centralizace nebo decentralizace v rámci městské oblasti (Posová a Sýkora, 2011).

3.2.1 Urbanizace

Pojem urbanizace je po obsahové stránce mnohoznačný. Zahrnuje množství jevů kvantitativní a kvalitativní povahy, které se souhrnně projevují zvýšenou koncentrací obyvatelstva ve městech a měnicím se způsobem městského a venkovského života (Malík, 1976). Urbanistická teorie charakterizuje tento mnohostranný sociálně - ekonomický proces stěhováním obyvatelstva do měst, růstem měst, změnami funkčního využití území sídel, koncentrací a diferenciací činností a výroby. Je doprovázena vznikem nových forem a prostorových struktur osídlení (ÚÚR, 2010).

Spolu s koncentrací obyvatelstva do měst dochází i ke koncentraci výroby, služeb, funkcí a ke strukturálním změnám ve výrobních procesech. Urbanizace přináší i rozsáhlé sociální změny a pronikání městského způsobu života do celého osídleného prostoru. Míru urbanizace lze číselně vyjádřit jako podíl obyvatelstva žijícího ve městech oproti celkovému počtu obyvatel (Šilhánková a kol., 2007).

V rozvojových zemích je příliv obyvatelstva do měst dán především relativním přelidněním zemědělských oblastí (ÚÚR, 2010). Populační exploze se projevuje rapidním nárůstem metropolí, které zvyšují podíl městského obyvatelstva (Maier, 2000a). Proces je označován za přímou urbanizaci, která je chápána jako stěhování venkovského obyvatelstva do velkých měst. Tento typ urbanizace je charakteristický zejména pro země třetího světa (Afrika, Jihovýchodní Asie). V těchto státech kromě hlavního města – metropole obvykle neexistuje nebo není dostatečně rozvinutá struktura menších měst regionálního významu a existuje tu pouze venkovské osídlení (Šilhánková a kol., 2007).

Proces urbanizace se snaží rozdíly mezi městem a venkovem eliminovat tzv. nepřímou urbanizací. Tento druhotný jev představuje extenzivní proces růstu městského obyvatelstva a je důsledkem působení přímé urbanizace (Malík, 1976). Obyvatelstvo se zpravidla stěhuje do nejbližšího města – regionálního centra. Teprve v dalších generacích pokračuje urbanizace z malého města do města většího –

metropole. Taková to území mají rozvinutou hierarchickou strukturu osídlení (Šilhánková a kol., 2007). V osídlení našeho venkova dosáhla nepřímá urbanizace poměrně vysokého stupně oproti jiným zemím (např. Maďarsko, Bulharsko, Polsko), kde je znatelně nižší (Malík, 1976).

Ve vyspělých zemích se podíl městského obyvatelstva již výrazně nezvětšuje. Přehlcení městského území se projevuje rozsáhlou, často neřízenou, suburbanizací, která je charakteristická pro rozsáhlé urbanizované oblasti ve světě (zejména pro USA) (ÚÚR, 2010).

3.2.2 Suburbanizace

Suburbanizace se projevuje růstem města prostorovým rozpínáním do okolní venkovské a přírodní krajiny. Je spojována s nižší hustotou osídlení, rozvolněnou, řídkou či rozptýlenou zástavbou. Charakterizují ji samostatně stojící či řadové, jednopodlažní až dvoupodlažní rodinné domy s vlastní zahradou (Sýkora, 2002 in Sýkora, 2002). Často bývá doprovázena úbytkem obyvatel v jádrových městských centrech (Šilhánková a kol., 2007).

Residenční enklávy se objevovaly v různých formách v celé naší historii. Staly se prostředkem kontroly, který symbolizoval schopnost a sílu ovládat dané území. Ve středověkých časech představovaly symboly bezpečí nabízené monarchy nebo feudálními pány. V pozdějších letech byly symbolem ekonomické moci a síly (Luymes, 1997).

Jejich počátky u nás se objevují v období průmyslové revoluce. Nezdravé podmínky vnitřních měst, snaha o zajištění dostatku čerstvého vzduchu, slunce a zeleně, tento proces podporovala (Hnilička, 2005). Preferována byla rozvolněná zástavba mimo město s dobrou dopravní dostupností, která umožňovala využívat městské výhody (pracovní příležitosti, služby či kulturu). Po druhé světové válce byla v socialistických státech spontánní výstavba rodinných domků na předměstí měst zastavena. Počínající suburbanizace byla nahrazena budováním kompaktních sídlišť panelových domů (ÚÚR, 2010).

V dnešní době se suburbanizace projevuje například v rozvinutých zemích. Satelity a menší města v blízkosti metropolí zaznamenávají nárůst obyvatel na úkor největších měst. Za lidmi odcházejí i služby a pracovní příležitosti, vznikají složité sídelní systémy, které si navzájem konkurují (Maier, 2000a).

3.2.3 Dezurbanizace

Dezurbanizace je charakterizována vystěhováním obyvatel mimo urbanizované regiony (Maier, 2000a). Je doprovázena snižováním počtu stálých městských obyvatel. Původně bytové domy v centrální kompaktní zástavbě velkoměst jsou rekonstruovány na kancelářské objekty nebo zcela nahrazovány novými komerčními budovami. Část populace v produktivním věku se stěhuje do suburbánního zázemí měst. Značný počet lidí v postproduktivním věku využívá ke stálému bydlení své rekreační objekty na venkově (Šilhánková a kol., 2007).

Do značné míry byl tento proces způsoben deindustrializací v centrálních částech měst a následným odlivem obyvatel i pracovních příležitostí do nových plánovitě založených sídel a venkovských oblastí. Dezurbanizace zasáhla většinu anglických měst v letech 1950–1980 a projevila se i v tradičních průmyslových oblastech Německa, Belgie či USA (ÚÚR, 2010).

Tento samovolný proces probíhá i u velkoměstských prostor. Podstatný vliv na tyto přesuny má automobilizace, která umožnila dostupnost bydlišť mimo intenzivně urbanizované území a tím nevhodné zředování osídlení (Šilhánková a kol., 2007). Podíl mají i telekomunikační a počítačové technologie, které zprostředkovávají výkon zaměstnání ze vzdálenějších míst (Maier, 2000a).

3.2.4 Reurbanizace

Reurbanizaci můžeme zjednodušeně vyjádřit jako „návrat obyvatel do měst“, kdy dochází k opětovnému osídlení centrálních zón měst a metropolitních regionů (Šilhánková a kol., 2007).

K reurbanizaci dochází za výrazné finanční a územně - plánovací asistence státu a místních úřadů (ÚÚR, 2010).

Hlavním revitalizačním procesem, který se podílí na obnově centrálních částí měst a přeměně nevyužívaných čtvrtí na módní lokality k bydlení, je tzv. gentrifikace (Maier, 2000a). Ta je způsobena příchodem ekonomicky silnějších obyvatel. Vedle pozitivních dopadů těchto procesů, zejména při rekonstrukci nemovitostí, dochází i k sociálním konfliktům mezi nově příchozími komerčními funkcemi (ÚÚR, 2010).

3.3 Urbanistické formy osídlení

Osídlení je souhrnné dílo trvalé stavební činnosti lidí, které je zákonitě spjato s vývojem lidstva v celé jeho historii. Vyvíjelo se pod vlivem odlišných přírodních, geografických, ekonomických, technických, demografických a společenských podmínek (Malík, 1976).

Urbanisticky můžeme pojem osídlení chápat jako soubor všech sídel, základních výrobních a nevýrobních fondů a veškerého obyvatelstva na daném území (Doutlík, 1989). Základními složkami osídlení jsou jednotlivá sídla a další složky vybavení, vazby mezi nimi a přírodním prostředím. Vše dohromady vytváří rámeček celé krajiny (Malík, 1976). Pojem zahrnuje i vztahy mezi jednotlivými sídly (sídelními útvary) ve sféře výroby, obsluhy, bydlení a využívání volného času, ale i důsledky antropogenních činností. (ÚÚR, 2010).

Lidská sídla vznikala od nepaměti vždy v místech, kde lidé měli dostatečné zdroje pro svou obživu a kde zakládali a rozvíjeli svá pracoviště. Tento vztah mezi bydlištěm a pracovištěm je zákonitý a platí i nadále, i když vývojem dopravy došlo k jeho výraznému prostorovému uvolnění. Dříve lokální měřítko tohoto vztahu přerostlo do měřítka regionálního (Malík, 1976).

Vyšší úroveň sídelní struktury s vysokým stupněm urbanizace (80 % a více) představují aglomerace a konurbace (ÚÚR, 2010).

Aglomerace je chápána jako seskupení měst kolem velkého střediska, které se nazývá hlavní sídlo (Votrubec, 1980). Vyznačují se vyšším stupněm využití území, mobilitou obyvatel a aglomeračními výhodami v podobě nižších dopravních nákladů, snadné dostupnosti speciálních služeb či blízkosti ekonomických subjektů (ÚÚR, 2010). Sídla jsou rozmístována v blízkosti hlavního centra a vytváří husté sídelní pásy (Votrubec, 1980). Jelikož se jedná o vysoce zalidněný prostor, hrozí zde zvýšené nebezpečí ohrožení životního prostředí (ÚÚR, 2010).

Aglomerací nižšího řádu je městský region. Na území Čech je to např. region kolínský, mladoboleslavský nebo tábořský (Doutlík, 1989). O problematiku rozvoje městských regionů se v současnosti zajímá mnoho hospodářsky vyspělých zemí, kde se stala předmětem urbanistického výzkumu (Malík, 1976).

Další pojmy interpretují povahu a četnost vazeb mezi jednotlivými sídly. Významný podíl mají vazby každodenní (ÚÚR, 2010).

Metropole označuje hlavní město státu nebo hlavní sídlo aglomerace. Jsou to města s důležitým kulturním, obchodním i politickým významem pro určitou oblast (ÚÚR, 2010). Mají více jak sto tisíc obyvatel, v případě světových metropolí se počet lidí pohybuje v řádu milionů. V roce 2009 bylo ve světě evidováno 21 měst s více jak 10 miliony obyvateli, což představovalo zhruba 9,4% světové městské populace (Han a kol., 2012).

V některých oblastech metropole přerůstají ve velkoměstské oblasti, které se označují pojmem megalopole (Štván, 1967). Jedná se o rozsáhlé urbanizované území stovek čtverečních kilometrů, které obsahuje řadu velkoměst, měst i menších sídel. Příkladem megalopole je východní pobřeží USA od Bostonu po Washington. Na tomto území žije zhruba pětina americké populace (Votrubec, 1980).

Termínem konurbace je označována skupina měst, která vytváří jednotný zastavěný celek (Votrubec, 1980). Je to obdoba aglomerace, ve které nalezneme určitou dělbu funkcí, které se navzájem doplňují (ÚÚR, 2010). Jednotlivá sídla si však zachovávají správní samostatnost (Votrubec, 1980). V Čechách je příkladem tohoto uskupení podkrušnohorská konurbace (ÚÚR, 2010).

Dobrovolný svazek malých obcí je definován pojmem mikroregion. Vzniká za účelem vzájemné spolupráce, realizace konkrétního plánu v podobě výstavby plynovodu, vodovodu nebo za cílem trvalejší kooperace, např. při obnově venkova či zajištění školní výuky (ÚÚR, 2010).

3.4 Příčiny a důsledky urbanizačních procesů

Fenomén rodinného bydlení je v dnešní době spojován se šťastným a spokojeným životem. Tento způsob bydlení se stává cílem mnoha lidí. Hlavním důvodem, proč v rodinných domech nežije více obyvatel, je jeho finanční náročnost (Hnilička, 2005).

Rozpínání měst je v dnešní době již realitou. Předměstí a okraje sídel jsou zastavovány a nekompromisně se rozšiřují do přilehlé krajiny. Městská centra se vylidňují na úkor rostoucích periférií (Hnilička, 2005). Lidé v prostředí velkých sídlišť ztrácejí soukromí a začínají se z městského prostředí stěhovat (Gremlica, 2002 in Sýkora, 2002). Výsledkem je nárůst urbanizovaných ploch. Hranice jednotlivých měst se spojují a zanikají. Dochází k rozšiřování urbanizované krajiny na úkor venkovského prostoru (Votrubec, 1980 ex Gowhary, 1966).

I když tento jev převažuje v zázemí velkých měst, v menší míře se projevuje i u měst malých. V okolí těchto sídel vznikají rozvojové oblasti, zemědělství je nahrazeno bydlením a komerčními službami (Sýkora, 2002 in Sýkora, 2002). Urbanizovaná krajina působí nepříznivě na vývoj ekosystémů, dochází ke zhoršení životního prostředí, lidé ztrácejí kontakt s přírodou a žijí stále více v umělém a nepřirozeném prostředí (Votrubec, 1980).

Jednou ze specifických forem suburbanizace je jev označovaný jako urban sprawl (sídelní kaše) (Seltzer, 2002 in Sýkora, 2002). Tento celosvětový fenomén se objevuje především v rychle se rozvíjejících oblastech. Je definován jako specifická forma rozvoje města s nízkou hustotou a rozptýlenou, až chaotickou zástavbou (Zhi-qiang a kol., 2011 ex Hasse a Lathrop, 2003). Urbanizované zóny jsou od sebe značně odděleny a jsou závislé na automobilové dopravě (Seltzer, 2002 in Sýkora, 2002). Ovšem zvýšením automobilizace dochází k negativnímu ovlivnění přírodního prostředí a to paradoxně i v oblastech, kam se lidé stěhují (Sýkora, 2002 in Sýkora, 2002).

Suburbanizace zasahuje i do sociální struktury v nově zastavovaných lokalitách. Příchozí obyvatelé mají většinou mladší věkový průměr, převažuje střední až vysokoškolské vzdělání a mnohdy i vyšší finanční příjmy oproti původním obyvatelům. Tyto sociální nerovnosti mohou být zdrojem konfliktů mezi oběma skupinami obyvatel. Příčinou sporů někdy bývá i odlišný způsob života, který obě skupiny upřednostňují (Ouředníček, 2002 in Sýkora, 2002).

Odbornou veřejností je suburbanizace považována za negativní jev z hlediska dopadů na jádrová města, odkud směřuje odliv obyvatel. Malými městy je tento proces obecně vítán a podporován (Šilhánková a kol., 2007).

Expanze měst byla a bude i nadále jeden z největších vlivů člověka na životní prostředí. Mnoho zemí, zejména s rozvíjející se ekonomikou, čelí složitým problémům, které jsou spjaté s rozrůstáním měst (Zhi-qiang a kol., 2011 ex Seto a Fragkias, 2005).

3.5 Územní plánování

3.5.1 Cíle

Praktické poznatky urbanismu využívá územní plánování (Doutlík, 1989). Tento obor zasahuje do všech územních úrovní a to do místní, regionální i národní. Územní plánování se řídí zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (dále jen stavební zákon), v platném znění, který stanovuje jeho úkoly, metody i nástroje (Maier a kol., 2012).

Cílem tohoto oboru je vymezovat optimální funkce v řešeném území, navrhnout jejich nejvhodnější uspořádání a určit zásady jejich dalšího rozvoje (Sýkora, 1998b). Územní plánování zároveň vytváří předpoklady pro dlouhodobou harmonii civilizačních, přírodních a kulturních hodnot a podílí se na ochraně životního prostředí (Doutlík, 1989). Dále dbá o zachování trvale udržitelného rozvoje území a to na základě koordinace a souladu soukromých a veřejných zájmů v řešeném území (Maier a kol., 2012).

Územní plánování se dotýká většího množství lidí nebo zájmových skupin, což je jeden z jeho specifických znaků. Z hlediska časového horizontu se jedná o dlouhodobý děj, který může ovlivňovat procesy i mimo řešené území (Maier, 2000a).

3.5.2 Územně analytické podklady

Územně analytické podklady slouží jako základní podklad pro zpracování územně plánovací dokumentace. Opatřují se pro území kraje a pro obce s rozšířenou působností. Jejich pořízení má na starosti úřad obce s rozšířenou působností nebo krajský úřad. Ti je většinou zadávají k zpracování externím odborníkům (Maier a kol., 2012).

Jak stanovuje §26 odstavec 1 stavebního zákona, v platném znění, tyto podklady zahrnují zpracování a hodnocení stavu území a jeho vývoje, dále obsahují záměry na provedení změn v území a vyhodnocují trvale udržitelný rozvoj. Průběžně se doplňují nové údaje o stavu území a každé 2 roky se provádí jejich úplná aktualizace (§ 28 odstavec 1 stavebního zákona, v platném znění).

Přesný obsah a náležitosti jsou uvedeny ve vyhlášce Ministerstva pro místní rozvoj č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění.

3.5.3 Územně plánovací dokumentace

Dalším nástrojem územního plánování je územně plánovací dokumentace (Doutlík, 1989). Lze ji označit za směrnici, podle které se řídí rozhodování o změnách na území (Tunka, 2003). Skládají se ze zásad územního rozvoje, územního plánu obce a regulačního plánu (Janatka, 2005).

Jak uvádí § 36 odstavec 1 stavebního zákona, v platném znění, zásady územního rozvoje obsahují především základní nároky na hospodárnou a účelnou organizaci území kraje. Dále vymezují plochy a koridory, které mají nadmístní význam, jako jsou plochy pro veřejně prospěšné stavby či veřejně prospěšná opatření, a zahrnují i hodnocení vlivů na trvale udržitelný rozvoj území.

Územní a regulační plány slouží jako územně plánovací dokumentace na místní úrovni (Maier a kol., 2012). Územní plán se vztahuje na území jedné obce, kde usměrňuje a koordinuje její rozvoj. Stanovuje urbanistickou koncepci, uspořádání a podmínky využití funkčních ploch, vymezuje limity využití území, územní systém ekologické stability (dále jen USES) či zastavitelné území. Zahrnuje zásady regulace území a uspořádání dopravní, technické a občanské vybavenosti území (Tunka, 2003).

Podkladem ke zpracování územního plánu jsou územně analytické podklady, které jsou doplněny o rozborů a průzkumů území nebo územní studií (MMR, 2006).

Regulační plán se pořizuje pro vybrané části území obce. Řeší především vymezení a využití jednotlivých pozemků, umístění staveb, přístupy ke stavbám, napojení na technickou infrastrukturu a otázky architektonického řešení (Tunka, 2003).

Regulační plán by měl být zpracován pro území, ve kterých se předpokládá větší stavební rozvoj. Dále pak pro citlivé lokality, které zahrnují památkové zóny či rezervace. Stanovením prostorových a plošných regulativů umístění staveb bude zajištěna lepší ochrana hodnot těchto území (Maier a kol., 2012).

3.5.4 Dotčená legislativa

Základním právním předpisem, který vymezuje problematiku územního plánování, je již zmíněný zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, v platném znění, a jeho prováděcí vyhlášky. Zejména se jedná o vyhlášku č. 500/ 2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění a o vyhlášku č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, v platném znění, které obsahují problematiku územního rozvoje (Maier a kol., 2012).

Dalším právním předpisem, který souvisí s tímto tématem, je zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Účelem tohoto zákona je zachovávat a udržovat přírodní rovnováhu, chránit přírodní hodnoty a rozmanité formy života a přispět k šetrnému zacházení s přírodními zdroji. Po vstupu České republiky do Evropské unie je s ním spojena i problematika vyhlášení chráněných území Natura 2000 (Herčík a kol., 2008).

Specifický nástroj, který se podílí na zajištění podmínek ekologické stability v územně plánovacích procesech, je územní systém ekologické stability (Maier a kol., 2012). §3 písmeno a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, definuje tento pojem jako provázaný systém přírodních nebo přírodě blízkých ekosystémů, které přispívají k zachování přírodní rovnováhy.

Další právní normou, která by měla být zmíněna, je zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, v platném znění (dále jen zákon). Tento předpis zahrnuje problematiku vymezení zastavitelných ploch a záborů půdy pro účely výstavby (Maier a kol., 2012). V §5 odstavci 1 zákona č. 334/1992 Sb., v platném znění, je uvedeno, že pro zajištění ochrany zemědělského půdního fondu (dále jen ZPF) jsou projektanti územně plánovací dokumentace povinni držet se zásad ochrany a navrhovat taková řešení, která budou z hlediska ochrany ZPF nejvhodnější.

Dalšími právními předpisy, které se vyskytují v územně plánovací problematice, jsou zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění a zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivu na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivu na životní prostředí), v platném znění (Maier a kol., 2012).

3.6 Hodnocení krajiny

Změny v naší krajině jsou výsledkem dynamické interakce přírodních a kulturních faktorů. Kombinovaný účinek hnacích sil, jako byla dostupnost, urbanizace či globalizace, se v jednotlivých etapách historie lišil. Odpovídajícím způsobem se měnily i krajinné hodnoty, stejně tak jako způsob vnímání, využití a utváření krajiny (Antrop, 2003).

Hodnocení krajiny patří k důležitým podkladům pro zpracování plánů, studií či jiných projektů, týkajících se krajinného plánování. Vždy je potřeba znát důvod a účel, pro jaký je hodnocení zpracováváno. Jedná se o důležitý faktor, podle kterého se volí další možnosti rozvoje území, a zároveň nám usnadňuje pochopit vztahy mezi složkami a elementy krajiny (Sklenička, 2003).

3.6.1 Krajinný ráz

Krajinný ráz je definován v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Zahrnuje přírodní a kulturně – historické charakteristiky a vizuální aspekty, které se podílejí na celkovém obrazu krajiny (Kupka a Vorel, 2011). Je podstatným znakem každé krajiny a to i oblastí, které jsou poznamenány činnostmi člověka, jako je např. povrchová těžba (Sklenička, 2003).

Předmětem ochrany krajinného rázu jsou jeho neobnovitelné hodnoty, které utvářejí typický charakter krajiny a podílejí se na estetické přitažlivosti daného území (Kupka a Vorel, 2011).

3.6.2 Land use a landcover

Pojem land use lze do českého jazyka přeložit jako využití krajiny. Tento termín obsahuje biofyzikální a socioekonomické prvky. Vyjadřuje rozbor aktuálního či historického stavu krajiny, ale i její hodnocení z pohledu možného způsobu využívání. Posouzení vhodnosti území se provádí na základě krajinných vlastností (land qualities) (Sklenička, 2003).

Dalším odborným termínem, který se více používá v anglickém překladu, je landcover. Tento pojem zahrnuje aktuální kombinaci zastoupení land use. Používá se především pro podrobnější hodnocení krajiny nebo při zpracování krajinařských opatření (Sklenička, 2003).

Složky land use a landcover lze analyzovat na základě leteckých snímků. Letecké neboli ortofoto snímky jsou obrazem zemského povrchu. Jednotlivé fotografie jsou zobrazeny tak, aby byly eliminovány posuny obrazu, které vznikly při leteckém snímání. Snímky slouží jako podklad k nejrůznějším analýzám či k doplnění nejaktuálnějších údajů státních mapových děl (ČÚZK, 2010).

4. Charakteristika studijního území

Předmětem studie jsou vybraná katastrální území, která leží v Královéhradeckém kraji v obci s rozšířenou působností Hradec Králové. Pro lepší přiblížení problematiky rozdílného vývoje urbanizace v okolí Hradce Králové bylo nejprve představeno území Královéhradeckého kraje z několika různých pohledů.

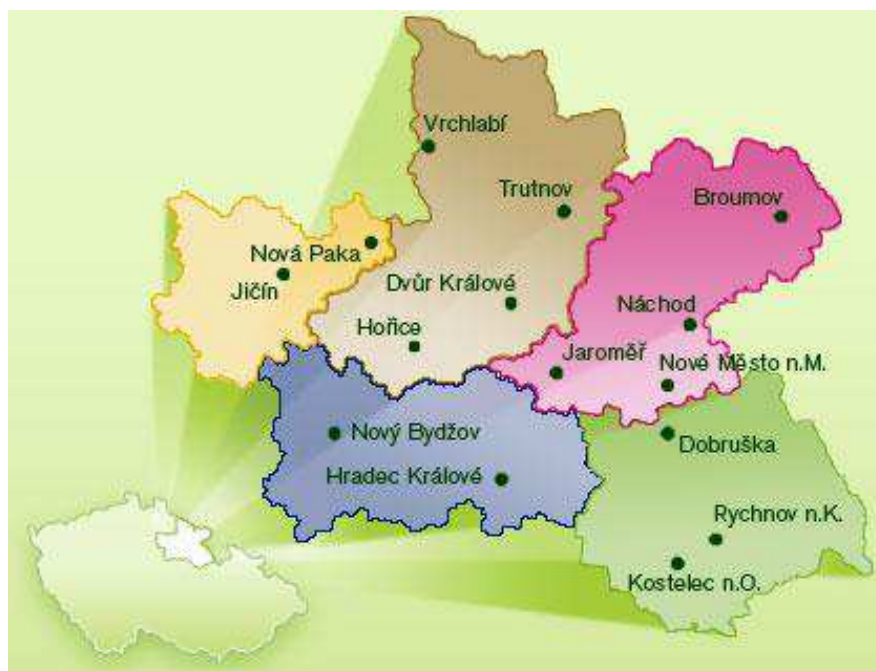
4.1 Královéhradecký kraj

4.1.1 Obecná charakteristika

Královéhradecký kraj se nachází v severovýchodní části Čech. Na severozápadě sousedí s Libereckým krajem, na jihozápadě se Středočeským a jižní hranici tvoří s krajem Pardubickým.

Území kraje je rozděleno do 5 okresů – Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov (viz obr. č. 1), do 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem (Královéhradecký kraj, 2008a).

Obrázek č. 1 – Poloha Královéhradeckého kraje.

(Královéhradecký kraj, 2013)

Svou rozlohou zaujímá mezi kraji 9. místo v pořadí. Na jeho území se nachází velký podíl orné a zemědělské půdy, která ho z tohoto hlediska řadí na 5. místo.

Rovněž podíl lesních pozemků není zanedbatelný, lesy pokrývají asi 31% rozlohy kraje (Český statistický úřad, 2013a).

V roce 2012 dokázal Královéhradecký kraj zvítězit v průzkumu Místo pro život 2012. Tato anketa se zaměřuje na životní podmínky v jednotlivých krajích a poukazuje na nejlepší regiony k bydlení v rámci České republiky. O vítězi rozhodují jak statistická data, tak i průzkumy mezi respondenty a osobnostmi z nejrůznějších oblastí veřejného dění. Jednotlivá kritéria jsou diferencována do 8 následujících skupin: péče o děti a vzdělávání, zdravotnická a sociální sféra, pracovní podmínky a kupní síla, volnočasové aktivity a turismus, rozvoj infrastruktury, bezpečnost, občanská společnost a tolerantnost, ekologie a příroda (Královéhradecký kraj, 2012a).

4.1.2 Historický vývoj v kraji

Na území kraje se vystřídalo několik pravěkých kultur. Jejich sídla byla soustředována především v úrodných oblastech Polabí. Od 10. století bylo Hradecko významných místem při počátcích vzniku českého státu, stalo se sídlem kastelánů a církevním správním místem. Koncem 13. století byla jeho pozice posílena vznikem opevněných královských měst, která byla později prohlášena za města věnná. V této době došlo i ke vzniku samotného kraje. Kraj spravovali dva hejtmani, kteří zastupovali panský stav a nižší šlechtu, od roku 1751 stál v čele jeden hejtman, již jako zástupce státu. Stále rostoucí poddanská města a rozvoj velkostatků, měly velký podíl na hospodářském růstu kraje. Zemědělský charakter území změnila až průmyslová revoluce. Na území byly založeny továrny a manufaktury a došlo i k výstavbě železniční tratě. Současné uspořádání získal kraj v roce 2000, po obnově krajských zřízení (Královéhradecký kraj, 2008b).

4.1.3 Krajinné charakteristiky

Severní a severovýchodní část území tvoří pohoří Krkonoše a Orlické hory, která jsou od sebe oddělena Broumovským výběžkem, což dokládá i přiložený obrázek č. 2. Lokalita Broumovska patří mezi vyhledávaná turistická místa. Nachází se zde rozsáhlá síť skalních měst, ale také zásobárna pitné vody, která je jedním z nejkvalitnějších zdrojů v republice (Český statistický úřad, 2013a). Velkou část území zaujímají podhůří hor, která plynule přecházejí do úrodné oblasti Polabské nížiny. Významné vodní toky, které zároveň pramení na území Královéhradeckého

kraje, jsou Labe, Orlice a Metuje. Většina kraje patří do povodí Labe, pouze malá část Broumovského výběžku spadá do povodí Odry (Královéhradecký kraj, 2008a).

Obrázek č. 2 – Krajinné charakteristiky Královéhradeckého kraje.

(Královéhradecký kraj, 2008a)

4.1.4 Indikátory životního prostředí

V Královéhradeckém kraji se nachází řada chráněných území, která zaujímají pětinu rozlohy kraje samotného (Český statistický úřad, 2013a). Pestré přírodní bohatství je chráněno Krkonošským národním parkem, chráněnými krajinnými oblastmi – Orlické hory, Český ráj a Broumovsko, řadou maloplošně chráněných území a systémem NATURA 2000. V porovnání s republikovým průměrem je kvalita životního prostředí v kraji velmi dobrá. Významným rizikem, které negativně ovlivňuje prostředí kolem nás, je intenzivní doprava a hluková zátěž s ní spojená. Z hlediska čistoty ovzduší patří Královéhradecký kraj k těm čistším. Nenacházejí se zde velké zdroje znečištění (Královéhradecký kraj, 2009).

V posledních letech, především díky evropským dotacím, dochází k navýšení procenta ekologicky obhospodařované půdy na úkor půdy orné. Ekologické zemědělství se rozvíjí v podhorských oblastech, hlavně v okolí Rychnova

nad Kněžnou, kde v posledních letech došlo k velkému nárůstu ekofarem a to až o čtyřnásobek (Český statistický úřad, 2012a).

4.1.5 Sociální a demografické charakteristiky

Na konci roku 2011 měl Královéhradecký kraj 553 805 obyvatel, z toho téměř 67,3 % obyvatel žilo ve městech (Královéhradecký kraj, 2012b). Nejlidnatějším okresem byl s 162 820 obyvateli Hradec Králové (Český statistický úřad, 2013c). Jak je vidět na příloženém obr. č. 3, počet obyvatel mírně klesá.

Obrázek č. 3. – Vývoj počtu obyvatel Královéhradeckého kraje v letech 2002-2012.

(Český statistický úřad, 2012c, Český statistický úřad, 2013b)

Důvodem je nejen přirozená obměna populace v kraji a nízká porodnost, ale také důsledek stěhování. Nejvýraznější pokles obyvatel zaznamenaly okresy Trutnov a Náchod. Průměrný věk obyvatel v kraji se neustále zvyšuje. Na konci roku 2011 dosáhl hodnoty 41,5 let (Český statistický úřad, 2012b). Stárnutí populace kraje dokládá i procentuální zastoupení věkové skupiny 15-64 let, ta je mezi kraji nejnižší (Královéhradecký kraj, 2012b). Naopak pomyslné druhé místo zaujímá kraj v podílu obyvatel nad 65 let (Český statistický úřad, 2012b).

Nejvýraznější migrační proudy zaznamenal Královéhradecký kraj mezi sousedními kraji a Prahou. Od 90. let byly pozorovány odlišné vývojové tendence, především vůči Středočeskému kraji, kde do roku 1998 docházelo k odlivu obyvatel do kraje Královéhradeckého. Přelom nastal v roce 1999, kdy se trend obrátil, a z Královéhradeckého kraje se lidé začali vystěhovávat do středních Čech, což pokračuje doposud. S Prahou má Královéhradecký kraj trvale zápornou bilanci.

Příčinou jsou lepší pracovní příležitosti a vyšší platové ohodnocení, které Praha bezpochyby nabízí (Šilhánková a kol., 2007).

S krajem Libereckým má Královéhradecko kolísavou bilanci, která se ročně až dvouročně střídavě pohybuje v kladných a záporných číslech. Ovšem velký úbytek obyvatel pociťuje Královéhradecký kraj vůči Pardubickému kraji. Výrazněji se tyto ztráty začaly prohlubovat po roce 2000. Jednou z příčin může být cena bytů a pozemků k bydlení, která je v Pardubickém kraji o poznání nižší (Šilhánková a kol., 2007).

4.1.6 Ekonomická analýza

Vlivem stárnutí krajské populace dochází ke snížení podílu pracovní síly na obyvatelstvu a ke snížení počtu zaměstnaných lidí. Míra nezaměstnanosti v kraji je ustálena, dle nejnovějších statistik, na čísle 6,9 % (Český statistický úřad, 2013b).

V roce 2011 tvořilo ekonomicky aktivní obyvatelstvo necelou polovinu populace kraje, jak uvádějí data Českého statistického úřadu (2012d). Vlivem ekonomické krize a hospodářské stagnace byl zaznamenán 6% pokles zaměstnaných lidí (Královéhradecký kraj, 2012b).

Omezené možnosti pracovních nabídek podpořily nárůst živnostníků, v období 2009-2011 bylo zaevidováno o 20% více žadatelů o živnostenské oprávnění (Český statistický úřad, 2012d).

4.2 Hradec Králové

4.2.1 Širší vztahy území

Na území obce s rozšířenou působností (dále jen ORP) Hradec Králové se nachází severní část tzv. Hradecko-pardubické aglomerace. Tato aglomerace je rozdělena dle administrativního členění do dvou krajů a představuje jedno z významných urbanizačních a socioekonomických uskupení v rámci republiky (Hradec Králové, 2008). Zajímavým znakem tohoto území je rovnocennost obou center. Přestože má každé svou regionální autonomní působnost, jsou si navzájem důležitými partnery, kteří těží ze společné spolupráce, z dobré vzájemné dostupnosti a z výhodné geografické polohy. Doplňují se i z ekonomického hlediska. Hradec Králové nabízí pracovní příležitosti hlavně v terciérním sektoru, zatímco v Pardubicích převažuje zastoupení sekundéru (Stuchlíková, 2009).

Jádrem osídlení území ORP je Hradec Králové. Samotné město ovšem není pouze centrem ORP, ale zároveň důležitým střediskem severovýchodních Čech a Královéhradeckého kraje, významným dopravním uzlem, ale i místem, kde sídlí řada celostátně významných institucí, škol a zařízení (Hradec Králové, 2008).

4.2.2 Historie města

Velký význam v počátcích města mělo návrší na soutoku Labe a Orlice. Na tomto strategickém místě, které poskytovalo příhodné podmínky a ochranu, bylo na konci 9. století vybudováno slovanské hradiště. Dalším rozvojem se postupně stávalo centrem obchodu a získávalo vzhled městského sídla (Jakl, 2005).

V roce 1225 za vlády Přemysla Otakara I. byl Hradec Králové povýšen na královské město. Rozšiřování zástavby města bylo do značné míry ovlivněno reliéfem, který byl výrazně členitý (Doubek a Rezková, 2009). Počátkem 14. století se Hradec Králové stal věnným městem a jeho prestiž i nadále rostla (Jakl, 2005). Město získalo nová privilegia např. možnost výběru cla, opevnit se hradbami nebo právo pořádat trhy (Doubek a Rezková, 2009).

Konce 18. století byl přestavěn na vojenskou pevnost. Přestože byl mnoha vojenskými odborníky obdivován, nikdy se nenaplnil jeho vojenský význam. Po porážce rakouské armády roku 1866 na Chlumu byla vojenská pevnost opuštěna a vyklizena (Jakl, 2005).

Důležitou postavou v historii Hradce Králové je František Ulrich. Jako starosta se podílel na urbanistickém rozvoji města. Prosazoval zbourání pevnostních hradeb a rozvoj nových městských částí (Jakl, 2005). Kládl důraz na územní plánování a aktualizaci regulačních plánů, které reagovaly na nové požadavky (Potůček, 2009).

Významnými architekty, kteří ovlivnili moderní architekturu v duchu secese a funkcionalismu, byli Jan Kotěra a jeho žák Josef Gočár. Tito dva se stali spoluvůrci moderní české architektury, které vtiskly osobitý charakter. Urbanistická koncepce, kterou Gočár vytvořil, je mnoha lidmi obdivována i v současné době. Na jejím základě získalo město přezdívku Salón republiky (Hradec Králové, 2012a).

Jednou ze známých chráněných lokalit, která se nachází východně od městské zástavby, je Přírodní park Orlice. Park byl zřízen na základě vyhlášky č. 4/1996 Sb., o zřízení přírodního parku Orlice. Předmětem ochrany je zachování krajinářských, estetických a přírodních hodnot na území (Hradec Králové, 1996).

Orlice je jedna z mála řek v Čechách, která nebyla regulována. Díky tomu se její tok mohl vyvíjet přirozeně bez zásahů člověka. Podél řeky je možné najít řadu mrtvých ramen a nových průpichů, které jsou obklopeny mokřinami a loukami se zbytky lužních porostů (Šindlar a kol., 2003b).

Další lokalitou, která stojí za zmínku, je přírodní památka Na Plachtě. Tato unikátní plocha na jihovýchodě městské zástavby nabízí pestrou škálu nejrůznějších tůní, rybníků a vlhkých luk, ale najdeme zde i suchá vřesoviště či březové porosty (Hroneš, 2008).

4.2.4 Rekreační a možnosti sportu

K rekreaci můžeme využít přírodní bohatství, které se na území Hradce Králové nachází, a k poznání i řadu významných památek např. Třebechovický Betlém, zámek Karlova Koruna nebo bojiště bitvy na Chlumu z roku 1866 (Hradec Králové, 2008).

V blízkosti Hradce Králové jsou k rekreaci dobře dostupné hradecké lesy, které nabízejí řadu turistických tras jak pro náročné turisty, tak i pro rodiny s dětmi. Jejich podrobná mapa je uvedena v příloze č. 7. Pokud by se chtěl někdo seznámit s dalšími přírodními krásami, má možnost využít naučných stezek. Jednou z nich je např. Planetární stezka, která poodhaluje tajemství naší sluneční soustavy a nabízí zajímavé informace o jednotlivých planetách.

V okolí lesů je i několik písniček, které poskytují příjemné ochlazení v letních měsících a jsou oblíbeným cílem mezi rekreanty.

Hradec Králové je rájem i pro cyklisty. V okolí města se nachází řada cyklotras pro horská, trekkingová ale i silniční kola (viz příloha č. 7). Každý si může vybrat náročnost dle své kondice. Popularita tohoto dopravního prostředku ve městě je veliká. Díky rovinnému terénu a velkému počtu cyklostezek, zde na kole jezdí nejrůznější věkové skupiny.

Magistrát města se snaží komunikace pro cyklisty průběžně rozšiřovat.

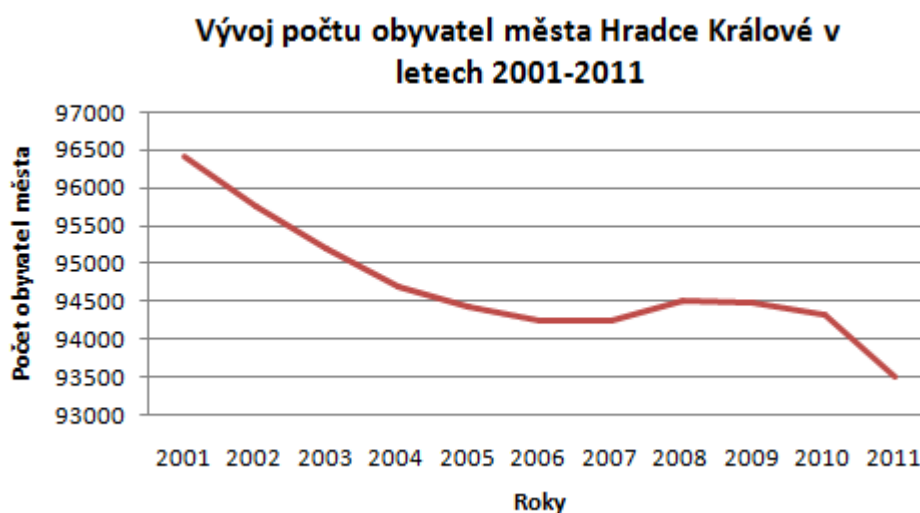
Cyklostezky nalezneme podél městského okruhu a dalších silničních tahů, což umožňuje snadný a poměrně rychlý pohyb po městě. Pro větší bezpečnost jsou stezky odděleny od silnice vymezeným prostorem. Magistrát města si klade za cíl začlenit cyklistiku do městské dopravy tak, aby jízdní kolo bylo v budoucnu plnohodnotným dopravním prostředkem, který budou lidé každodenně využívat (Hradec Králové, 2012b).

Sportovní nadšenci mohou navštívit i sportoviště, kterých je ve městě dostatek. Mezi nejpopulárnější patří např. Všesportovní stadion, Zimní stadion, Městské lázně nebo Plavecký bazén. Veřejnost může využívat i sportovní haly, tenisové areály nebo tzv. otevřená školní hřiště, která jsou k dispozici u 17 základních škol (Hanšová, 2008).

4.2.5 Demografie

Tendence snižování počtu obyvatel v rámci kraje je viditelná i na území ORP Hradec Králové. Nejvýraznější úbytek zaznamenávají především větší města jako např. Hradec Králové, jak dokládá i přiložený obr. č. 5. Hlavním důvodem je zvýšený zájem o bydlení mimo městské prostředí. Z průzkumů vyplývá, že až 80%

Obrázek č. 5 – Vývoj počtu obyvatel města Hradce Králové v letech 2001-2011.

(Český statistický úřad, 2013c)

lidí upřednostňuje bydlení v rodinných domech v příměstských oblastech, ze kterých je dobrá dostupnost do města. Ani prognóza, kterou si Magistrát města nechal vypracovat, nenapovídá, že by se stávající trend úbytku městského obyvatelstva měl do budoucna výrazně měnit. Spíše naopak, odhaduje se, že pokles bude ještě výraznější (Hradec Králové, 2008).

4.2.6 Doprava

Z hlediska dopravy lze území ORP Hradec Králové označit za velmi dobře napojené. Dojezdová vzdálenost mezi Hradcem Králové a Prahou je automobilem asi 1 hodina, vlakem je to 90-100min (Hradec Králové, 2008). Region je napojen na dálnici D11, která vzájemné propojení značně urychluje. Prozatím je dálnice ukončena u Sedlic asi 5 km před Hradcem Králové, ale plánuje se její dobudování, které bude pokračovat směrem na Jaroměř a dále do Polska.

V blízké budoucnosti bude realizována výstavba rychlostní silnice R35, která povede směrem na Olomouc a u Hradce Králové bude napojena na dálnici D11. Po jejím dokončení bude tato dopravní spojnice, spolu s dnes již existující částí D11, sloužit i jako druhé dálniční propojení mezi Čechy a Moravou a tím dojde k odlehčení přetížené dálnice D1 (Ředitelství silnic a dálnic, 2012).

Pro regionální dopravu jsou ovšem důležitější silnice I., II. a III. třídy, které propojují jednotlivé obce, obce s regionálním centrem (Hradec Králové), ale i centra mezi sebou (Hradec Králové - Pardubice). Komunikační síť Hradce Králové je tvořena radiálně okružním systémem (viz příloha č. 9). Nová koncepce dopravy počítá s výstavbou tzv. Jižní spojky a Severní tangenty. Cílem tohoto systému je přemístit převážně nákladní a tranzitní dopravu za hranice města a tím odlehčit, již v současné době přetěžovanému městskému okruhu (Hradec Králové, 2008).

Pro přepravu lze využít i železniční dopravu, která je pro region vyhovující. Stanice Hradec Králové hl. n. je důležitý železniční uzel, který zajišťuje stěžejní spojení mezi Hradcem Králové a Pardubicemi. Prostřednictvím této trati a návazných tratí je možné najít rychlé spojení s dalšími důležitými centry a regiony (Hradec Králové, 2008). Vlaky zde jezdí v pravidelných 30 minutových intervalech. Neméně důležitá jsou ovšem i přímá napojení na Prahu či Liberec, která jsou zajišťována v hodinových, resp. 2 hodinových intervalech.

Na území města Hradce Králové je možné využít i městskou dopravu, kterou zajišťuje Dopravní podnik města Hradce Králové, a.s. Společnost zabezpečuje hromadnou dopravu jak ve městě, tak i do přilehlých obcí - Vysoká nad Labem, Lochenice, Předměřice nad Labem, Stěžery a Stěžírky (Dopravní podnik města Hradce Králové, 2011).

4.2.7 Ekonomický profil města

Hradec Králové patří mezi důležitá centra pracovních příležitostí v regionu. Za prací sem dojíždí řada obyvatel i z přilehlých obcí a menších měst.

Město je v dnešní době považováno za centrum školství a kultury, čemuž také odpovídá podíl lidí zaměstnaných v těchto oborech, který spolu se zdravotnickým sektorem činí ¼ obyvatel. Ani zastoupení průmyslu není zanedbatelné. Přestože v Hradci Králové nejsou striktně vymezeny průmyslové zóny, převážná část tohoto odvětví je soustředěna v severovýchodní a západní části města (viz příloha č. 9). Najdeme zde i několik průmyslových podniků. V následující tabulce č. 1 je uvedena pětice největších zaměstnavatelů ve městě (Hanšová, 2008).

Tabulka č. 1 – Největší zaměstnavatelé v Hradci Králové k 31.12.2007.

Zaměstnavatel	Počet	Činnost
Fakultní nemocnice Hradec Králové	4284	Zdravotní péče
Lesy České republiky, s.p.	3550	Těžba dřeva
RUBENA a.s.	1916	Výroba pryžových výrobků
FINANČNÍ	1536	Všeobecné činnosti veřejné
ARROW International CR, a.s.	1001	Výroba ozařovacích, elektroléčebných přístrojů

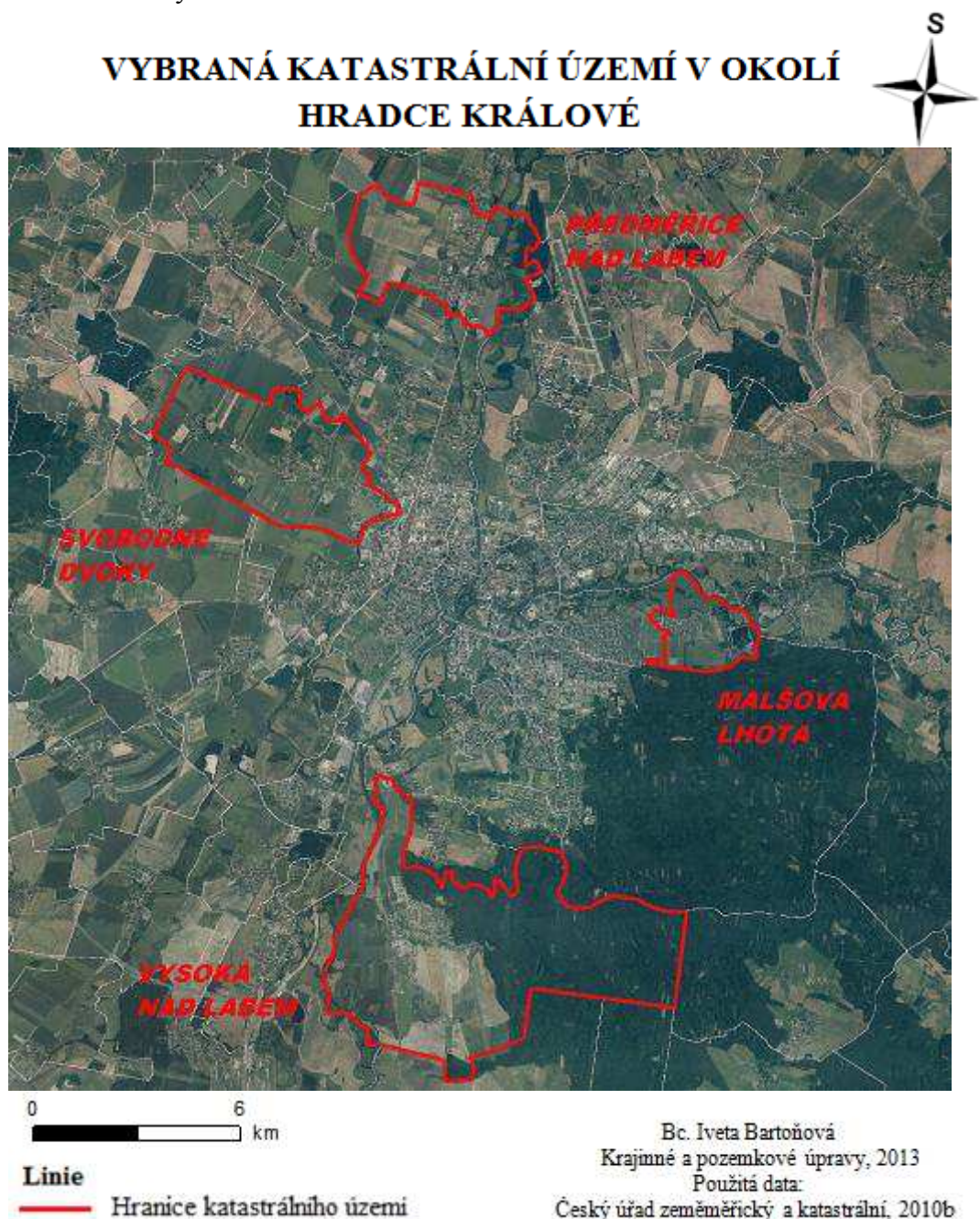
(Hanšová, 2008)

Zaměstnanost obyvatel zvyšují i služby ve městě. Nacházejí se zde obchodní centra a řada supermarketů, kde také pracuje nemalá část obyvatel. Nejvyšší podíl menších a středně velkých prodejen je soustředěn v centru Hradce Králové. Velkoplošné prodejny a nákupní zóny jsou situovány v okrajových částech města, jedná se především o hypermarkety a diskontní prodejny (Hanšová, 2008).

4.3 Zájmové lokality

K podrobnějšímu rozboru byla vybrána čtyři katastrální území. Výběr zahrnuje dva okrajové katastry Hradce Králové – Malšova Lhota, Svobodné Dvory a dvě přilehlé obce – Předměřice nad Labem, Vysoká nad Labem (viz obrázek č. 6). Do studie byla začleněna právě tato území, jelikož se z hlediska urbanizace jeví jako zajímavá. Tyto modelové katastry pokrývají všechny světové strany, aby bylo možné analyzovat směr, jakým se urbanizace, popř. suburbanizace, pohybuje nebo zda je rozmístění nové zástavby relativně rovnoměrné.

Obrázek č. 6 – Vybraná katastrální území v okolí Hradce Králové.

4.3.1 Malšova Lhota

Malšova Lhota je jednou z městských částí Hradce Králové. Leží na východním okraji města, od centra je vzdálena asi 4km. Rozloha katastrálního území je 1,94km²(Český úřad zeměměřický a katastrální, 2013a). Severní hranice katastru kopíruje tok řeky Orlice, na jihu sousedí s hradeckými lesy (viz příloha č. 2).

Rovinatý charakter zdejší lokality je obohacen prvky rozptýlené zeleně a několika slepými rameny řeky Orlice. Území katastru na severu protíná Přírodní park Orlice, který se táhne podél toku řeky. Městská zástavba je soustředěna především na západě katastru. Na východě území se rozprostírá Stříbrný rybník, který je v letních měsících dobrou příležitostí ke koupání. Součástí areálu Stříbrného rybníka je prostorný kemp, který je určený i pro karavany. V blízkosti tohoto rekreačního areálu je i místní chatová osada.

Malšova Lhota je klidná lokalita s dobrou dostupností města. Území je s centrem propojeno městskou hromadnou dopravou. V pravidelných 20 minutových intervalech sem zajiždějí linkové autobusy č. 11 a 17 (Dopravní podnik města Hradce Králové, a.s., 2013).

V Malšově Lhotě se nachází mateřská škola a 1. stupeň základní školy. K dispozici je i sportovní zázemí s fotbalovým hřištěm. Další prvky občanské vybavenosti a technické infrastruktury jsou názorně zobrazeny v následující tabulce č. 2.

Tabulka č. 2 - Občanská vybavenost a technická infrastruktura v Malšově Lhotě.

<i>Veřejné občanské vybavení</i>	<i>ZŠ a MŠ škola</i>	ano
	<i>Pošta</i>	ne
	Knihovna	ne
	<i>Sportoviště</i>	ano
	<i>Zdravotnické zařízení</i>	ne
<i>Komerční občanské vybavení</i>	<i>Služby</i>	ano
	Potraviny	ano
	Hostinec, restaurace	ano
<i>Technická infrastruktura</i>	Plynofikace	ano
	Kanalizace	ano
	Vodovod	ano

4.3.2 Předměřice nad Labem

Předměřice nad Labem sousedí s Hradcem Králové na severu území. Tato příměstská obec je od centra města vzdálena asi 7 km. Katastrální území má rozlohu 5,48km²(Český statistický úřad, 2013d).

Krajina v okolí obce je převážně zemědělská, tvořena ornou půdou. Obohacujícím prvkem je bezpochyby Správcický pískník, který zasahuje do východní části katastru (viz příloha č. 3). Tato rozsáhlá vodní plocha nabízí řadu možností k rekreaci. Nedaleko obce protéká řeka Labe.

Obec je z města dostupná městskou hromadnou dopravou autobusem č. 15. Vzhledem k tomu, že se jedná o druhé tarifní pásmo, jsou časové prodlevy mezi jednotlivými spoji výraznější. V pracovní dny jezdí autobusy zhruba v 30 minutových intervalech a o víkendu jednou za hodinu.

V obci jsou zastoupeny všechny důležité prvky občanské vybavenosti. Jejich souhrn je uveden v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 – Občanská vybavenost a technická infrastruktura v Předměřicích nad Labem.

<i>Veřejné občanské vybavení</i>	<i>ZŠ a MŠ škola</i>	ano
	<i>Pošta</i>	ano
	Knihovna	ano
	<i>Sportoviště</i>	ano
	<i>Zdravotnické zařízení</i>	ano
<i>Komerční občanské vybavení</i>	<i>Služby</i>	ano
	Potraviny	ano
	Hostinec, restaurace	ano
Technická infrastruktura	Plynofikace	ano
	Kanalizace	ano
	Vodovod	ano

(Předměřice nad Labem, 2010)

V blízkosti obce se nachází důležitá dopravní infrastruktura. Katastr protíná silnice 1. třídy I33 směřující na Jaroměř. Velký vliv bude mít i výstavba dálničního koridoru D11, který bude územím procházet v západní části. Nedaleko obce vede hlavní železniční trať Pardubice – Jaroměř (Předměřice nad Labem, 2010).

4.3.3 Svobodné Dvory

Další městskou částí Hradce Králové jsou Svobodné Dvory, které se nacházejí na severozápadní straně města nedaleko vlakového a autobusového nádraží. Od centra jsou vzdáleny asi 6 km. Rozloha tohoto katastrálního území je 6,94km² (Český úřad zeměměřický a katastrální, 2013b).

Okolí Svobodných Dvorů je tvořeno především plochami orné půdy a loukami, které dodávají zdejší oblasti spíše zemědělský ráz. Lesní porosty jsou zde zastoupeny především menšími lesíky na hranici katastru. Nedaleko zástavby se rozprostírá plocha rybníku, který navštěvují především milovníci rybaření (viz příloha č. 4). V zimních měsících nabízí zamrzlá hladina této vodní plochy příležitost pro bruslení a jiné zimní sporty.

Z centra je tato městská čtvrť dostupná autobusem číslo 16, který jezdí v pravidelných 30 minutových intervalech. Přímo ve Svobodných Dvorech se nachází pošta, dva obchody s potravinami a drogerií. Děti zde mohou navštěvovat mateřskou i základní školu a nemusejí dojíždět do centra města. Další občanské a technické vybavení této městské části je uvedeno v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4 – Občanská vybavenost a technická infrastruktura ve Svobodných Dvorech.

<i>Veřejné občanské vybavení</i>	<i>ZŠ a MŠ škola</i>	ano
	<i>Pošta</i>	ano
	<i>Knihovna</i>	ano
	<i>Sportoviště</i>	ano
	<i>Zdravotnické zařízení</i>	ano
<i>Komerční občanské vybavení</i>	<i>Služby</i>	ano
	<i>Potraviny</i>	ano
	<i>Hostinec, restaurace</i>	ano
<i>Technická infrastruktura</i>	<i>Plynofikace</i>	ano
	<i>Kanalizace</i>	ano
	<i>Vodovod</i>	ano

Přestože Svobodnými Dvory procházejí důležité dopravní tahy, jedná se poměrně o klidnou lokalitu. Území protíná silnice 1. třídy a v blízké budoucnosti zde bude dokončena výstavba i zbývající části dálnice D11, která povede na západě od hranice katastrálního území.

4.3.4 Vysoká nad Labem

Poslední lokalitou, která byla vybrána do studie, je Vysoká nad Labem. Jedná se o přilehlou obec, která leží jižně od Hradce Králové. Z centra je vzdálena asi 8,5km. Katastrální území má výměru 15,32 km² (Český statistický úřad, 2013d).

Obec se rozkládá na levém břehu řeky Labe. Východní polovinu území pokrývají hradecké lesy, které jsou tvořeny především borovými a smrkovými porosty (Vysoká nad Labem, 2011). Západně od hranice lesa v centrální části katastru se nachází obecní zástavba. Zbývající část území je pokryta ornou půdou (viz příloha č. 5).

Občanské vybavení je soustředěno v centru obce. Nachází se zde prodejna s potravinami, dětské hřiště i pošta. Další prvky vybavenosti obce uvádí následující tabulka č. 5.

Tabulka č. 5 – Občanská vybavenost a technická infrastruktura ve Vysoké nad Labem.

<i>Veřejné občanské vybavení</i>	<i>ZŠ a MŠ škola</i>	<i>pouze MŠ</i>
	<i>Pošta</i>	ano
	Knihovna	ne
	<i>Sportoviště</i>	ano
	<i>Zdravotnické zařízení</i>	ne
<i>Komerční občanské vybavení</i>	<i>Služby</i>	ano
	Potraviny	ano
	Hostinec, restaurace	ano
<i>Technická infrastruktura</i>	Plynofikace	ano
	Kanalizace	ano
	Vodovod	ano

(Vysoká nad Labem, 2011)

Autobusové spojení mezi Hradcem Králové a Vysokou nad Labem zajišťuje Dopravní podnik města Hradce Králové. Zajíždějí sem autobusy městské hromadné dopravy číslo 18 a 20. Obec se již nachází v II. tarifním pásmu, proto jsou jednotlivé intervaly mezi spoji závislé na denní době. V dopravní špičce se pohybují v řádu půl hodiny, v podvečerních hodinách a víkendech je prodleva i dvouhodinová (Dopravní podnik Hradec Králové a.s., 2013).

5. Metodika

Prvotní přípravy na zpracování diplomové práce probíhaly na základě shromažďování odborné literatury, podkladových materiálů a informací. O spolupráci byl požádán odbor územního plánování Magistrátu města Hradec Králové. Konkrétně se jednalo o jeho vedoucí Ing. Martinu Rambouskovou, která ochotně zajistila poskytnutí veškerých dalších potřebných materiálů i z ostatních odborů Magistrátu. Na DVD byly nahrány letecké snímky města Hradce Králové a jeho nejbližšího okolí z roku 1991, 1997, 2001, 2005, 2008, 2011 a Územní plán města, dále pak letecké snímky obce s rozšířenou působností Hradec Králové z roku 2004 a 2006 (viz přílohy č. 16-20). Ortofotomapy byly poskytnuty ve formátu tif.

Další potřebné mapové podklady byly zajištěny na portálech odborných institucí, konkrétně se jednalo o tyto severy:

<http://geoportal.cuzk.cz>,

<http://mapy.nature.cz>,

<http://mapserver.mmhk.cz>,

<http://geoportal.gov.cz>,

<http://ms.sowacgis.cz>.

Ostatní použité zdroje jsou uvedeny v seznamu literatury a zdrojů.

V průběhu zpracování diplomové práce byl zároveň prováděn terénní průzkum modelových katastrálních území a byla pořízena fotodokumentace jednotlivých lokalit. Ta je uvedena v kapitole Současný stav řešené problematiky a následně v přílohách č. 24 a 25.

Po zkompletování potřebných podkladů bylo možné vypracovat jednotlivé analýzy. Ty byly zpracovány v prostředí ArcGis verze 9.3. Do programu byly nahrány všechny letecké snímky, které byly následně pomocí georeferencování připojeny do souřadnicového systému S-JSTK Křovák - East North. Po připojení byly dané rastry použity jako výchozí podklady pro vektorizaci a zpracování následujících analýz:

Rozdílný vývoj urbanizace v okolí Hradce Králové

Tato analýza je uvedena v příloze č. 1. Základními zdroji byly letecké snímky z roku 1991, 1997, 2011. Porovnáním těchto map byla vymezena zástavba, která

byla postavena za posledních 20 let. V analýze jsou uvedeny následující vrstvy:

- *přírodní prvky* – znázorněny jsou lesy, vodní toky a vodní plochy,
- *urbanizované území* – tvoří plochy městské zeleně a parků, zástavba vybudovaná do roku 1991 a zástavba nově vzniklá od roku 1992 do roku 2011,
- *doprava* – zahrnuje hlavní pozemní komunikace, železniční trať a plochu hradeckého letiště,
- *linie* – hranice Královéhradeckého kraje.

Tento výsledný land use byl základem pro další zpracovávané analýzy. Případné nepotřebné vrstvy byly vyjmuty a naopak nové vrstvy byly dokreslovány. Další analýza se zabývala dopravní infrastrukturou a průmyslovými oblastmi města.

Doprava, průmysl a komerční zóny v Hradci Králové

Studie dopravy je součástí přílohy č. 9. Podkladem k této analýze byl Pasport pozemních komunikací ve formátu tif., Územní plán Hradce Králové z roku 2000 a Koncept nového územního plánu města. Všechny zmíněné podklady jsou uvedeny na stránkách statutárního města Hradce Králové. Dále to byla Mapa silniční a dálniční sítě Královéhradeckého kraje a Pardubického kraje, obě ve formátu tif., uvedené na stránkách Ředitelství silnic a dálnic a mapa Brownfieldů, rovněž ve formátu tif., stažená ze stránek Královéhradeckého kraje.

V mapě dopravy a průmyslu jsou z předchozí analýzy použity vrstvy urbanizované území a linie, nově jsou zobrazeny následující vrstvy:

- *dopravní infrastruktura* – zahrnuje silnice I., II. a III. třídy, dálnice, silnice ve výstavbě, plochu letiště a železniční trať,
- *průmyslové oblasti a komerční centra* – tvoří plochy průmyslových a komerčních center a několik brownfieldů.

Rekreace a sportovní vyžití v okolí Hradce Králové

Tato mapa je zobrazena v příloze č. 7. Vykreslena byla za pomoci cyklomapy a turistické mapy, které uvádí na svých stránkách Cykloserver.cz. Oba obrázky byly nahrány do ArcGisu ve formátu tif. Dalším podkladem byla Mapa volnočasových a sportovních aktivit tif, uveřejněná na stránkách Hradce Králové. V mapě byly, kromě

původních vrstev - urbanizovaných území, dopravy, vrstvy lesů a vodních ploch, nově vykresleny následující prvky:

- *možnosti rekreace* – vyznačují přírodní koupaliště, turistické trasy a naučné stezky v okolí města,
- *možnosti sportovního vyžití* – uvádí sportovní areály a sportoviště na území Hradce Králové, značené cyklostezky pro trekkingová a silniční kola.

Analýza ochrany přírody v okolí Hradce Králové

Další studie se zabývala životním prostředím. Výsledek této analýzy je zařazen v příloze č. 8. Hlavním zdrojem byly mapy z portálu Agentury ochrany a přírody krajiny. Konkrétně se jednalo o mapy Obecné ochrany přírody a krajiny, Územní ochrany a Mezinárodně významné ochrany, všechny byly staženy ve formátu img. Použita byla, již zmíněná, turistická mapa z portálu Cykloserver.cz. Z předchozí analýzy byly ponechány vrstvy - urbanizované území a přírodní prvky, nově byly zvektorizovány následující plochy:

- *obecná ochrana přírody krajiny* – zahrnuje biocentrum a biokoridor nadregionálního USES,
- *maloplošně zvláště chráněná území* – přírodní památky a přírodní rezervace,
- *velkoplošně zvláště chráněná území* – evropsky významné lokality,
- *mezinárodně významné části přírody* – klíčové území, zóny zvýšené péče o krajinu a evropsky významné lokality.

Poslední analýzou, která zahrnovala celé území Hradce Králové, byla studie:

Vývoj zástavby v okolí Hradce Králové

V této analýze byly použity letecké snímky z roku 1991, 1997, 2001, 2006 a 2011 poskytnuté Magistrátem města. Sledován byl nárůst urbanizované plochy za jednotlivá období. Časové úseky byly stanoveny v rozmezí 4 až 6 let. Mapa je uvedena v příloze č. 6 a obsahuje následující vrstvy:

- *vývoj zástavby* – zobrazuje urbanizované území v letech 1992-1997, 1998-2001, 2002-2006, 2007-2011 a 2012 do současnosti,

— linie – hranici Královéhradeckého kraje.

Vzhledem k nesymetrickým tvarům jednotlivých leteckých snímků, byla za podkladovou mapu zvolena mapa Českého úřadu zeměměřického a katastrálního z roku 2010.

Posledními mapovými výstupy jsou modelová katastrální území – Malšova Lhota, Předměřice nad Labem, Svobodné Dvory a Vysoká nad Labem (viz přílohy č. 2-5). Podkladovými mapami byl letecký snímek z roku 1991 a 2011, katastrální mapa a letecká mapa z roku 2010 stažena z portálu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Jednotlivé mapy obsahují následující vrstvy:

- *přírodní prvky* – zobrazují lesní porosty a vodní plochy v lokalitě,
- *urbanizované území* – zahrnuje zástavbu do r. 1991, od r. 1992 do r. 2011 a jednotlivé domy postavené za období 1992-2011,
- linie – tvoří hranice katastrálního území dané lokality.

Pro vyhodnocení byla použita data z atributových tabulek Vývoje zástavby v okolí Hradce Králové, Rozdílného vývoje urbanizace v okolí Hradce Králové a z map modelových katastrálních území.

Prvním sledovaným faktorem byl nárůst urbanizované plochy v jednotlivých lokalitách. Vývoj urbanizované plochy byl sledován za období do r. 1991, 1992-1997, 1998-2001, 2002-2006, 2007-2011. Hodnoty jsou uvedeny v tabulkách č. 6, 8, 10 a 12. Jelikož se jedná o katastry, které se velikostně liší, byl nárůst urbanizovaných ploch přepočítán na procenta. Srovnání katastrů je uvedeno na obr. č. 20.

Dalším hodnotícím prvkem byl nárůst zastavěné plochy. Období byla rozdělena na roky 1992-1997, 1998-2001, 2002-2006 a 2007-2011. Výsledky jsou zobrazeny v tabulkách č. 7, 9, 11 a 13. Nárůst zastavěné plochy v m² v jednotlivých katastrech zobrazuje obr. č. 21.

Zájmová území byla porovnána i z hlediska zastoupení přírodních prvků – les, vodní plochy, orná půda a urbanizovaného území (viz graf č. 19) a z hlediska průměrné velikosti stavebních parcel (viz obr. č. 22) a průměrné zastavěné plochy, jak dokládá tabulka č. 14.

Souhrnně jsou hodnoty uvedeny a okomentovány v kapitole Výsledky.

6. Současný stav řešené problematiky

Suburbanizační procesy jsou v Hradci Králové pozorovány již několik let. Tyto tendence jsou nejintenzivnější v těsném zázemí města, v obcích jako je např. Běleč nad Orlicí, Blešno nebo Stěžery. Příliv obyvatel vlivem suburbanizace zaznamenávají i ve Vysoké nad Labem a Předměřicích nad Labem. Nabídka pozemků k bydlení v obcích kolem Hradce Králové je široká. Obce se snaží zájemce nalákat na příjemné prostředí s dobrou dostupností do města. Město chce naopak tento trend zvrátit rozšířením bytové výstavby, jelikož se bojí negativních vlivů, které s sebou suburbanizace přináší. Jedná se např. zábor půdy a volné krajiny, sociální problémy mezi obyvateli, ale i ekonomické ztráty města (Hradec Králové, 2008).

Důležitým podkladem pro rozvoj a uspořádání území jsou územní plány. Nově vznikající zástavba musí tyto dokumenty respektovat. Obce Předměřice nad Labem a Vysoká nad Labem se řídí vlastním územním plánem (viz přílohy č. 11 a 13). Lokality Malšova Lhota a Svobodné Dvory, jako městské části Hradce Králové, podléhají územnímu plánu města, který je ve výřezu uveden v přílohách č. 10 a 12.

Město Hradec Králové má platný územní plán z roku 2000. Návrhové období bylo stanoveno do roku 2010. Územní plán obsahuje celé správní území Hradce Králové o celkové rozloze 106,5km². Jedná se o důležitý podklad pro vyvážený rozvoj města a jeho funkčních složek bydlení, občanské vybavenosti, dopravy, rekreace a sportu atd. (Šilhánková a kol., 2007). V současné době již probíhá schvalování konceptu nového územního plánu, který by měl vstoupit v platnost v příštím roce.

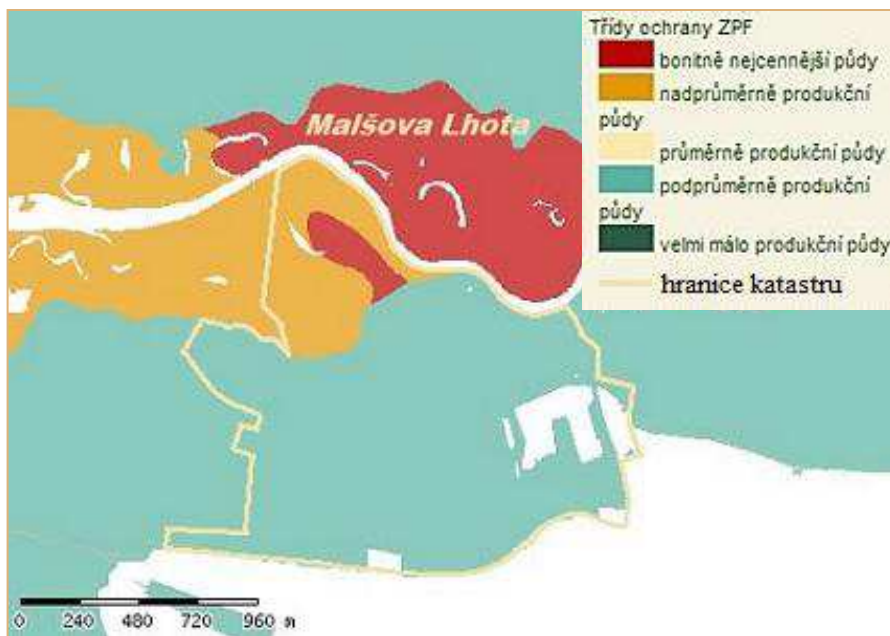
6.1 Malšova Lhota

Malšova Lhota patří mezi klidné a rekreačně atraktivní lokality. Možná i právě proto, je jedním z vyhledávaných míst v okolí Hradce Králové, kde pokračuje výstavba nových rodinných domů. V současné době v Malšově Lhotě žije asi 748 obyvatel (Magazín Hradec Králové City, 2013).

Na území Malšovy Lhoty se vyskytuje převážně orná půda. Z hlediska třídy ochrany zemědělského půdního fondu (dále ZPF) se jedná o půdy podprůměrně produkční (viz obr. č. 7). Výjimkou je severní část lokality, kde je půda nadprůměrně

produkční i bonitně nejcennější. Cena půdy se stanovuje na základě hodnoty BPEJ. U méně kvalitních půd se pohybuje kolem 2-5kč/m², bonitně nejkvalitnější půdy mají hodnotu až 10kč/m² (VÚMOP v. v. i., 2011).

Obrázek č. 7 - Půda podle ochrany zemědělského půdního fondu v Malšově Lhotě.

(VÚMOP v. v. i., 2011)

Zástavba v Malšově Lhotě má kompaktní tvar a nachází se hlavně na západní straně katastru. Výstavba probíhá v souladu s Územním plánem Hradce Králové. Nové domy byly postaveny převážně v okrajových částech obce. Výraznější stavební dění zaznamenala západní část obce, kde vznikly tři nové ulice - Vřesova, Trnkova (viz obr. č. 8) a Jalovcova (viz obr. č. 9).

Obrázek č. 8 - Pohled do ulice Trnkova v Malšově Lhotě.

(fotografie autorka)

Obrázek č. 9 - Pohled do ulice Jalovcova v Malšově Lhotě.

(fotografie autorka)

Na východě byla vybudována ulice Olšova a osada Písník. Další obrázky z Malšovy Lhoty jsou uvedeny v příloze č. 24.

V současné době je výstavba v Malšově Lhotě už dokončena. V severní části lokality není stavební rozvoj možný, protože se jedná o území limitované záplavovým pásmem řeky Orlice pro Q_{100} (viz příloha č. 14). K dispozici zůstávají jediné stavební parcely, které se nacházejí v těsné blízkosti hranice katastru na západě. Jedná se o plochu orné půdy, která náleží pod katastrální území Malšovice (viz příloha č. 2). Jednotlivé pozemky jsou již rozparcelovány a do budoucna se počítá s jejich zastavěním.

Hodnota stavebních parcel v Malšově Lhotě se pohybuje v rozmezí od 2000 – 2300 Kč za m^2 . Cena závisí na umístění pozemku v lokalitě, dopravní dostupnosti, ale i na přítomnosti inženýrských sítí v daném místě (Realitní servery).

Malšova Lhota poskytuje příjemné prostředí k bydlení ale i rekreaci. Územím procházejí cyklistické i turistické trasy, v blízkosti zástavby se nacházejí hradecké lesy a areál Stříbrného rybníku. Ten nabízí řadu vodních atrakcí pro rekreanty.

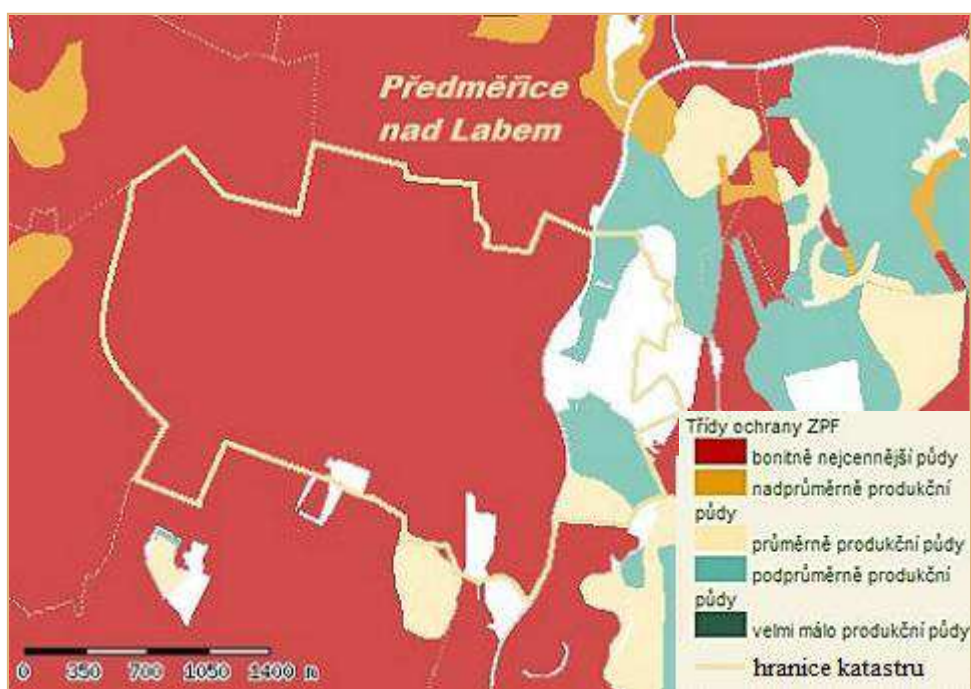
6.2 Předměřice nad Labem

Předměřice nad Labem jsou další lokalitou, kde se projevuje zvýšený zájem o bydlení. Relativně krátká vzdálenost do města, dobrá dopravní dostupnost a blízké napojení na přírodu nabízí příjemné prostředí k bydlení. Jak uvádějí data Českého

statistického úřadu (2013d), v obci žije 1876 obyvatel.

Katastr pokrývá dle zemědělského půdního fondu bonitně nejcennější půda, která obklopuje zastavěné území (VÚMOP v. v. i., 2011). Při požadovaném rozvoji obce byl nezbytný zábor této kvalitní zemědělské půdy o celkové rozloze asi 33 ha (Předměřice nad Labem, 2010). Obrázek č. 10 znázorňuje rozložení půd dle ochrany ZPF v okolí obce.

Obrázek č. 10 - Půda podle ochrany zemědělského půdního fondu v Předměřicích nad Labem.

(VÚMOP v. v. i., 2011)

Výstavba v obci se řídí Územním plánem Předměřic nad Labem, který byl vydaný v roce 2010. Nová zástavba nízkopodlažních rodinných domů vzniká především v severní části obce a respektuje všechny zjištěné limity využití území (viz obrázek č. 11).

Průmysl je soustředěn na východní straně obce. Od obytné zástavby je oddělen izolačním pásmem zeleně. Další rozšiřování průmyslového areálu už není možné, jelikož by došlo ke kolizi s plochami pro bydlení (Předměřice nad Labem, 2010).

Urbanistická koncepce počítá s dalším stavebním rozvojem a tím i posílením sídelní struktury obce. Jednotlivé plochy k bydlení jsou navrhovány především pro rodinné domy. V návaznosti na stávající bytovou zástavbu se počítá v menší míře s rozvojem i vícepodlažních bytových domů (Předměřice nad Labem, 2010). Plochy

určené k zastavění jsou zobrazeny v Územním plánu obce v příloze č. 11, kde jsou znázorněny růžovou šrafou a zkratkou BI, která označuje bydlení v rodinných domech – městské a příměstské. Cena stavebních pozemků v lokalitě Předměřic nad Labem se pohybuje mezi 1400 – 1700 Kč za m² (Realitní servery).

Plochy pro rekreaci jsou situovány v okolí Správcického rybníka, který se rozkládá na území tří katastrů. Tato rozsáhlá vodní nádrž nabízí možnost relaxace. Zájemci si zde mohou vyzkoušet některé z netradičních vodních sportů. Nedaleko Správcického rybníka prochází cyklistická a turistická trasa vedoucí z Hradce Králové podél řeky Labe směrem na Lochenice.

Obrázek č. 11 – Nová zástavba v Předměřicích nad Labem.

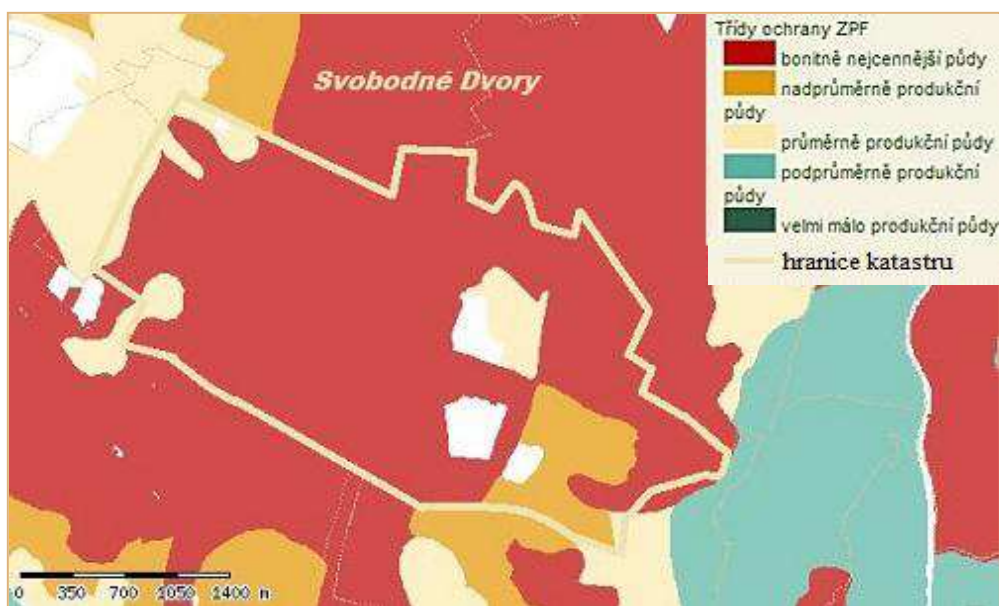
(fotografie autorka)

6.3 Svobodné Dvory

Rozvoj nové zástavby ve Svobodných Dvorech je, oproti ostatním modelovým lokalitám, v posledních letech pozvolnější. Příčinou může být poloha tohoto katastrálního území, které se nachází v blízkosti průmyslovější oblasti města, nedaleko důležitých dopravních tahů. V této městské části žije zhruba 2158 obyvatel (Magazín Hradec Králové City, 2013).

Téměř celý katastr této městské části pokrývá orná půda. Převážná část území je tvořena bonitně nejcennější zeminou, v menší míře je zastoupena i nadprůměrně produkční půda (viz obr. č. 12). Z hlediska ochrany ZPF se obdobně jako v případě Předměřic nad Labem jedná o zemědělsky nejkvalitnější půdní pokryv (VÚMOP v. v. i., 2011).

Obrázek č. 12 - Půda podle ochrany zemědělského půdního fondu v Svobodných Dvorech.

(VÚMOP v. v. i., 2011)

Zástavba ve Svobodných Dvorech je rozptýlena po celém území katastru, ovšem výrazněji je soustředěna v jeho jihovýchodní části. Zastoupeny jsou především rodinné domy, ale nalezneme zde i plochy bytových domů, zemědělských usedlostí i průmyslové podniky, které jsou situovány podél silnice I. třídy, jež prochází katastrem.

Nové nízkopodlažní rodinné domy respektují Územní plán Hradce Králové a řídí se limity využití území. Jelikož vznikají v zázemí původní zástavby, bylo nezbytné dodržet urbanistickou koncepci této lokality a tím zajistit vizuálně ucelený vzhled místa. V posledních letech byla vystavěna ulice Hannova, která je vyfocena na přiloženém obrázku č. 13. Další výstavba ve Svobodných Dvorech bude na tuto ulici navazovat.

Vymezené plochy pro bydlení jsou zobrazeny ve výřezu Územního plánu města, který je uveden v příloze č. 12. Vzhledem k dobré poloze lokality, dopravní dostupnosti a návaznosti na město, se cena zdejších pozemků pohybuje mezi 1800 - 2200 Kč za m² (Realitní servery).

Pro místní obyvatele a milovníky sportu jsou k dispozici tenisové kurty a fotbalové hřiště. K relaxaci a rybaření je také možné využít asi 3km vzdálený Plačický písník. Katastrem bohužel neprochází žádná turistická ani cyklistická trasa, která by nabízela další možnost rekreačního vyžití přímo z místa.

Obrázek č. 13 - Pohled do ulice Hannova ve Svobodných Dvorech.

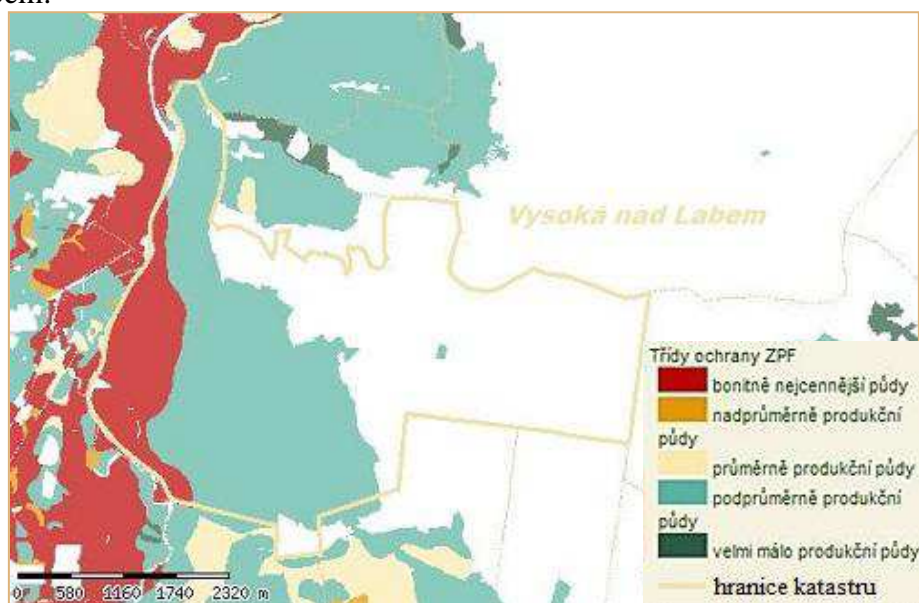
(fotografie autorka)

6.4 Vysoká nad Labem

Jednou z nejatraktivnějších lokalit v okolí Hradce Králové je Vysoká nad Labem. Tento katastr v současné době prochází mohutným rozvojem příměstské zástavby. V roce 2011 zde bylo evidováno 1243 trvale žijících obyvatel (Český statistický úřad, 2013d).

Velkou část území zabírají hradecké lesy, zbývající plocha je tvořena převážně poli a loukami. Kvalita půdy ve zdejší lokalitě je podprůměrná. Hodnotnější zemina resp. bonitně nejceněnější se nachází v okrajové části katastru na západě podél řeky Labe, jak dokládá přiložený obrázek č. 14 (VÚMOP v. v. i., 2011).

Obrázek č. 14 - Půda podle ochrany zemědělského půdního fondu ve Vysoké nad Labem.

(VÚMOP v. v. i., 2011)

Nová výstavba bezprostředně navazuje na zástavbu původní. Rozvoj zaznamenala hlavně severní část obce pod lesem (viz obrázek č. 15, 16 a příloha č. 25).

Obrázek č. 15 - Pohled na zástavbu v severovýchodní části Vysoké nad Labem.

(fotografie autorka)

Obrázek č. 16 - Pohled na zástavbu v severozápadní části Vysoké nad Labem.

(fotografie autorka)

Výstavba nových domů probíhá v souladu s Územním plánem obce (viz příloha č. 13) a jeho regulativy. Urbanistická koncepce přihlíží k historickým hodnotám obce, konkrétně k jejímu založení podél návsi. Proto je v přímé návaznosti na tuto stávající zástavbu navrženo bydlení v rodinných domech - venkovské, které charakterizuje rozvolněnější zástavba, což se projevuje v plošných regulativech menším procentem zastavěné plochy. Tyto regulativy umožňují širší využití

od čistého bydlení až po bydlení se službami nebo zemědělstvím. Ve zbývajících částech území především na severu bylo stanoveno bydlení v rodinných domech - městské a příměstské, které má charakter čistého bydlení s utlumením podnikatelských aktivit (Vysoká nad Labem, 2011).

Stavební rozvoj musí respektovat i Výkres limit využití území. Ten v severní části obce Vysoké nad Labem upozorňuje na nebezpečí sesuvů půdy (viz příloha č. 15). Proto bylo nezbytné hloubku založení jednotlivých staveb určit hydrogeologickým průzkumem a následně ověřit i přivolaným statikem (Vysoká nad Labem, 2011).

Vzhledem k velkému stavebnímu rozvoji, který obec zasáhl, bude potřeba posílit plochy občanské vybavenosti a především technické infrastruktury. Stávající čistírna odpadních vod (dále jen ČOV) v současné době již nemá dostatečnou kapacitu. Plánuje se zavedení kanalizace oddílné, jejichž část bude napojena na ČOV Hradce Králové a stávající jednotková kanalizace bude převedena na srážkovou. Posílení se dočkají i zásobovací řady pitné vody. Stávající potrubí bude nahrazeno řadem o větším průměru. Přestavbě se nevyhnou ani místní transformátory, které budou kompletně přestavěny (Vysoká nad Labem, 2011).

Výstavba nových rodinných domů ve Vysoké nad Labem nadále probíhá. V nabídce zůstávají některé stavební parcely stále volné. Hodnota pozemků závisí především na umístění v rámci lokality. Jejich cena se pohybuje v rozmezí od 1700 – 2100 Kč za m², jak uvádějí některé realitní servery.

Vysoká nad Labem nabízí nejen příjemné prostředí pro bydlení, ale velké spektrum možností k rekreaci. Území leží v bezprostřední blízkosti komplexu hradeckých lesů, které jsou samy o sobě místem pro relaxaci. Lokalitou prochází několik cyklistických stezek, turistických a naučných tras. Na hranici katastru je rekreativním i místním obyvatelům k dispozici rybník Biřička, který je v létě ideální možností ke koupání.

7. Výsledky

Výsledky, které jsou prezentovány v této kapitole, byly zpracovány na základě mapových výstupů. Tyto analýzy jsou přehledně uvedeny v přílohách č. 1-9.

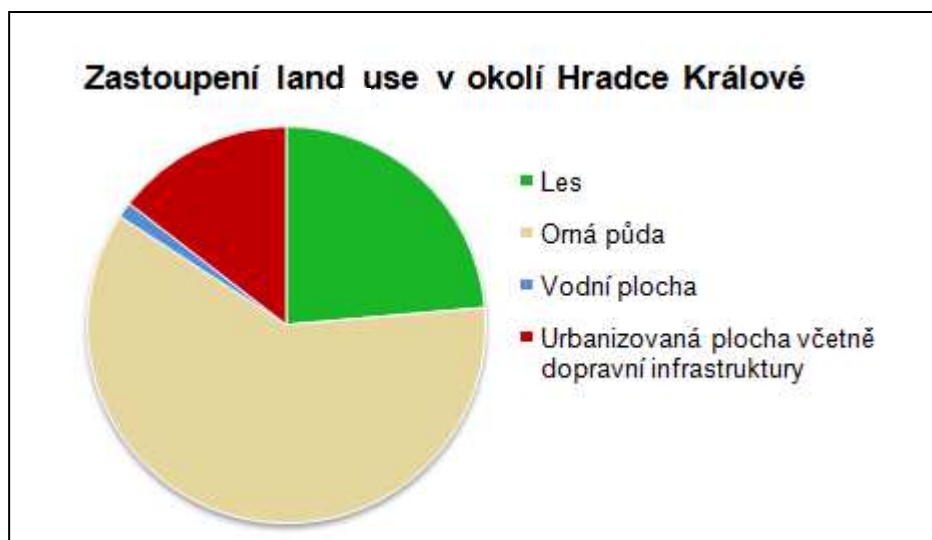
Území města Hradce Králové a přilehlých katastrů bylo nejprve vyhodnoceno komplexně a to z pohledu zastoupení land use (viz obr. č. 17) a vývoje urbanizované plochy v okolí města od roku 1992 do současnosti (viz obr. č. 18). Následně byla jednotlivá modelová katastrální území analyzována z hlediska nárůstu urbanizované a zastavěné plochy v letech 1991 - 2011. Zpracované výsledky jsou uvedeny v tabulkách č. 6-13.

7.1 Hradec Králové

Krajina na Hradecku má zemědělský charakter. V okolí města se nacházejí rozsáhlé plochy orné půdy a hospodaření je ve zdejší oblasti podpořeno i výskytem kvalitních půd. Nemalé zastoupení mají i lesy, které převažují na východě a jihovýchodě území.

Procentuálně je nejvíce zastoupena orná půda, která tvoří zhruba 60,5% území. Druhým nejrozsáhlejším přírodním prvkem jsou lesy, jejichž rozloha zaujímá 23,6% území. 14,5% podíl má urbanizovaná plocha včetně dopravní infrastruktury. Zbývající část území je tvořena vodní plochou zastoupenou 1,3%.

Obrázek č. 17 – Zastoupení land use v okolí Hradce Králové.

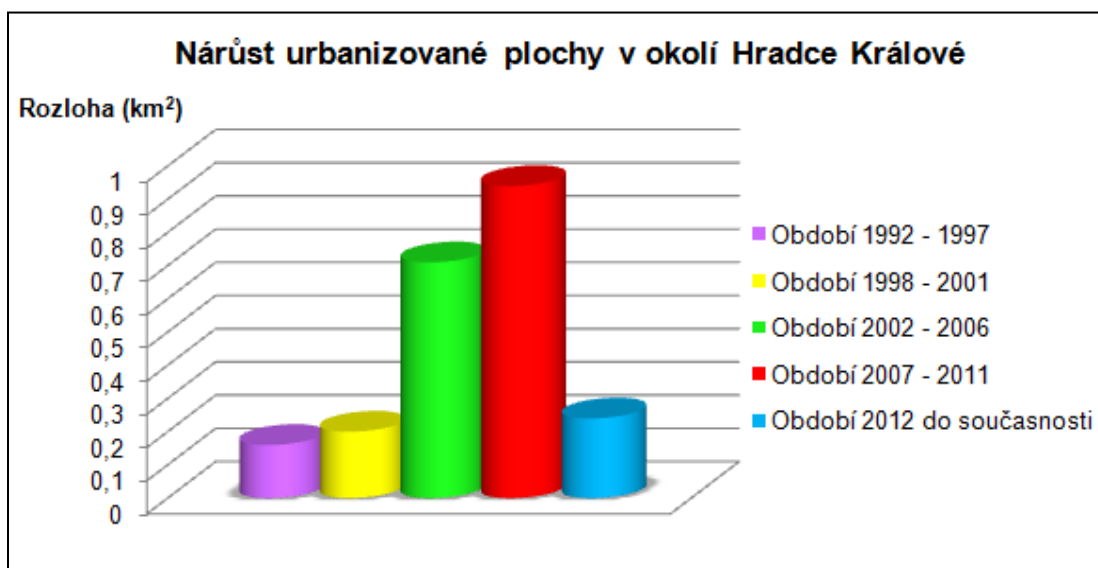

(data z přílohy č. 22)

Druhý faktor, který byl analyzován na celém území města a v jeho přilehlých katastrech, byl nárůst urbanizované plochy. Období byla stanovena na základě poskytnutých leteckých snímků. Vývoj urbanizace byl sledován od roku 1992 do současnosti.

Jak dokládá graf na přiloženém obrázku č. 18, největší nárůst urbanizace, resp. suburbanizace byl zaznamenán v období 2007 – 2011 a poté v letech 2002 – 2006. V tomto časovém úseku dosáhla výstavba nových objektů k bydlení největšího rozvoje. V současné době již stavební rozmach neprobíhá tak intenzivně, jak tomu bylo v předchozích letech. Přesto lze v okolí města najít lokality, které jsou i nadále silně urbanizovány.

Obrázek č. 18 – Nárůst urbanizované plochy v okolí Hradce Králové.

(data z přílohy č. 22)

7.2 Zájmové lokality

Nárůst urbanizované a zastavěné plochy byl podrobněji sledován i ve vybraných modelových katastrech. Pro jednotlivé lokality – Malšova Lhota, Předměřice nad Labem, Svobodné Dvory, Vysoká nad Labem jsou zpracované hodnoty a výsledky uvedeny v tabulkách na následujících stranách.

7.2.1 Malšova Lhota

Malšova Lhota je jednou z lokalit, která byla v posledních letech intenzivně zastavována. Urbanizace se projevila ve dvou etapách a to v letech 1992 – 1997 a 2002 – 2006. V posledním zmíněném období zaznamenala lokalita největší nárůst a to o 18,7%. Do roku 2011 se podíl urbanizovaných ploch navýšil o 23,4%. Podrobněji jsou výsledky znázorněny v příložené tabulce č. 6.

Tabulka č. 6 – Nárůst urbanizované plochy v Malšově Lhotě.

Nárůst urbanizované plochy v Malšově Lhotě					
	1991	1997	2001	2006	2011
Urbanizovaná plocha v m² (bez sportovního zázemí a dopravní infrastruktury)	280 473	291 626	291 626	346 239	346 239
Nárůst urbanizované plochy v m ² za období	-	11 153,9	0	54 612,5	0
Počet pozemků za období	-	7	0	43	0
Počet pozemků celkem	178	185	185	228	228
Průměrná velikost stavební parcely v m²	1 575,7	1 593,4	1 593,4	1 241,2	1 241,2
Nárůst urbanizované plochy za období v %	-	4,0	0	18,7	0
Nárůst urbanizované plochy celkem v %	-	4,0	4,0	23,4	23,4

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

S urbanizací se navyšovala i plocha zastavěná. Stejně jako v případě urbanizované plochy narůstala ve dvou etapách. Nejvíce se stavební rozvoj projevil v období 2002 – 2006, kdy bylo postaveno 43 nových domů a zastavěno 7 514 m² pozemků. Od roku 1991 se počet rodinných domů v lokalitě navýšil o 50 nových objektů, což znamenalo 28,1 % nárůst zástavby.

Tabulka č. 7 – Nárůst zastavěné plochy v Malšově Lhotě.

Nárůst zastavěné plochy v Malšově Lhotě					
	1991	1997	2001	2006	2011
Nově zastavěná plocha celkem v m²	-	1 533,0	1 533,0	9 047,0	9 047,0
Nárůst zastavěné plochy v m ² za období	-	1 533,0	0	7 514,0	0
Počet domů za období	-	7	0	43	0
Počet domů celkem	178	185	185	228	228
Průměrná velikost zastavěné plochy v m²	-	255,5	255,5	174,7	174,7
Nárůst počtu domů za období v %	-	3,9	0	23,2	0
Nárůst počtu domů celkem v %	-	3,9	3,9	28,1	28,1

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

7.2.2 Předměřice nad Labem

Nárůst urbanizované plochy na území obce Předměřice nad Labem není, v porovnání s jinými lokalitami, tak výrazný. Stavební rozvoj se začal projevovat v roce 1998 a pozvolna, bez intenzivnějších projevů, pokračoval až do roku 2011. Celkový procentuální nárůst urbanizované plochy se pohyboval kolem 11,7%. Podrobné výsledky uvádí následující tabulka č. 8.

Tabulka č. 8 - Nárůst urbanizované plochy v Předměřicích nad Labem.

Nárůst urbanizované plochy v Předměřicích nad Labem					
	1991	1997	2001	2006	2011
Urbanizovaná plocha v m² (bez sportovního zázemí, dopravní infrastruktury a ploch průmyslu)	446 726	446 726	466 173	480 375	499 002
Nárůst urbanizované plochy v m ² za období	-	0	19 447,3	14 202,0	18 626,5
Počet pozemků za období	-	0	29	19	18
Počet pozemků celkem	338	338	367	386	404
Průměrná velikost stavební parcely v m²	1 321,7	1 321,7	670,6	747,5	1 034,8
Nárůst urbanizované plochy za období v %	-	0	4,4	3,0	3,9
Nárůst urbanizované plochy celkem v %	-	0	4,4	7,5	11,7

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

V obci bylo od roku 1991 vystavěno 66 nových domů (viz tabulka č. 9). Stavební rozvoj se začal projevovat v roce 1998. V období 1998 – 2001 vzniklo 29 nových staveb a pozvolný trend rozvoje obce pokračoval i v dalších letech. Podíl rodinných staveb se celkově navýšil o 19,5%. Hodnota nově zastavěné plochy činila 8427m².

Tabulka č. 9 - Nárůst zastavěné plochy v Předměřicích nad Labem.

Nárůst zastavěné plochy v Předměřicích nad Labem					
	1991	1997	2001	2006	2011
Nově zastavěná plocha celkem v m²	-	0	3 350,0	5 754,0	8 427,0
Nárůst zastavěné plochy v m ² za období	-	0	3 350	2 404,0	2 673,0
Počet domů za období	-	0	29	19	18
Počet domů celkem	338	338	367	386	404
Průměrná velikost zastavěné plochy v m²	-	-	115,5	126,5	148,5
Nárůst počtu domů za období v %	-	0	8,6	5,2	4,7
Nárůst počtu domů celkem v %	-	0	8,6	14,2	19,5

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

7.2.3 Svobodné Dvory

Nejnižší procentuální nárůst urbanizované plochy zaznamenala lokalita Svobodné Dvory. Urbanizace se v tomto katastru projevovala pomaleji. Od roku 1991 se podíl urbanizovaných ploch navýšil o 6,5%. Zabráno bylo kolem 19 412m², převážně orné půdy. Výsledné hodnoty jsou zobrazeny v následující tabulce č. 10.

Tabulka č. 10 - Nárůst urbanizované plochy ve Svobodných Dvorech.

Nárůst urbanizované plochy ve Svobodných Dvorech					
	1991	1997	2001	2006	2011
Urbanizovaná plocha v m² (bez sportovního zázemí, dopravní infrastruktury a ploch průmyslu)	967 619	984 314	985 239	1 010 863	1 030 275
Nárůst urbanizované plochy v m ² za období	-	16 695,0	925,0	25 624,0	19 412,0
Počet pozemků za období	-	20	1	28	32
Počet pozemků celkem	609	629	630	658	690
Průměrná velikost stavební parcely v m²	1 588,9	834,8	925,0	915,1	606,6
Nárůst urbanizované plochy za období v %	-	1,7	0,1	2,6	1,9
Nárůst urbanizované plochy celkem v %	-	1,7	1,8	4,5	6,5

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

V roce 1991 bylo ve Svobodných Dvorech evidováno 609 domů, což je nejvíce z vybraných modelových katastrů. Za období 1991 – 2011 se jejich počet navýšil o 81 nových staveb, to značilo nárůst zástavby o 13,3%. Podíl zastavěné plochy se od roku 1991 navýšil o 11 580 m².

Tabulka č. 11 - Nárůst zastavěné plochy ve Svobodných Dvorech.

Nárůst zastavěné plochy ve Svobodných Dvorech					
	1991	1997	2001	2006	2011
Nově zastavěná plocha celkem v m²	-	3 205,0	3 401,0	7 505,0	11 580,0
Nárůst zastavěné plochy v m ² za období	-	3 205	196	4 104,0	4 075,0
Počet domů za období	-	20	1	28	32
Počet domů celkem	609	629	630	658	690
Průměrná velikost zastavěné plochy v m²	-	160,3	196,0	146,6	127,3
Nárůst počtu domů za období v %	-	3,3	0,2	4,4	4,9
Nárůst počtu domů celkem v %	-	3,3	3,4	8,0	13,3

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

7.2.4 Vysoká nad Labem

Příměstská lokalita, která v posledních 10 letech zaznamenává suverénně největší stavební rozvoj, je Vysoká nad Labem. Jak plyne z přiložené tabulky č. 12, podíl urbanizovaných ploch se zde navýšil o 60%. Rozsáhlý satelit, který vzniká na severu obce, zaznamenal největší rozvoj v období 2006 – 2011. Celková rozloha zabrané půdy se pohybovala přes 25,1 ha.

Tabulka č. 12 - Nárůst urbanizované plochy ve Vysoké nad Labem.

Nárůst urbanizované plochy ve Vysoké nad Labem					
	1991	1997	2001	2006	2011
Urbanizovaná plocha v m² (bez sportovního zázemí, dopravní infrastruktury a ploch průmyslu)	417 394	417 394	431 640	526 702	667 911
Nárůst urbanizované plochy v m ² za období	-	0	14 246,0	95 062,0	141 209,0
Počet pozemků za období	-	0	17	88	133
Počet pozemků celkem	187	187	204	292	425
Průměrná velikost stavební parcely v m²	2 232,1	2 232,1	838,0	1 080,3	1 061,7
Nárůst urbanizované plochy za období v %	-	0	3,4	22,0	26,8
Nárůst urbanizované plochy celkem v %	-	0	3,4	26,2	60,0

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

Suburbanizace se projevovala od roku 1997. Avšak výrazný nárůst zástavby zaznamenala lokalita po roce 2001. Nejvíce domů bylo postaveno v období 2006 – 2011 a to konkrétně 133 nových objektů. Počet rodinných domů v obci se od roku 1997 navýšil o 238 staveb, což je 127% nárůst oproti původnímu počtu. Rozloha zastavěné plochy činí přes 3,02 ha. Podrobněji jsou hodnoty uvedeny v tabulce č. 13.

Tabulka č. 13 – Nárůst zastavěné plochy ve Vysoké nad Labem.

Nárůst zastavěné plochy ve Vysoké nad Labem					
	1991	1997	2001	2006	2011
Nově zastavěná plocha celkem v m²	-	0	3 074,0	16 862,0	30 262,0
Nárůst zastavěné plochy v m ² za období	-	0	3 074	13 788,0	13 400,0
Počet domů za období	-	0	17	88	133
Počet domů celkem	187	187	204	292	425
Průměrná velikost zastavěné plochy v m²	-	-	180,8	156,7	100,8
Nárůst počtu domů za období v %	-	0	9,1	43,1	45,5
Nárůst počtu domů celkem v %	-	0	9,1	56,1	127,3

(data z atributových tabulek mapových výstupů, ČSÚ, 2006)

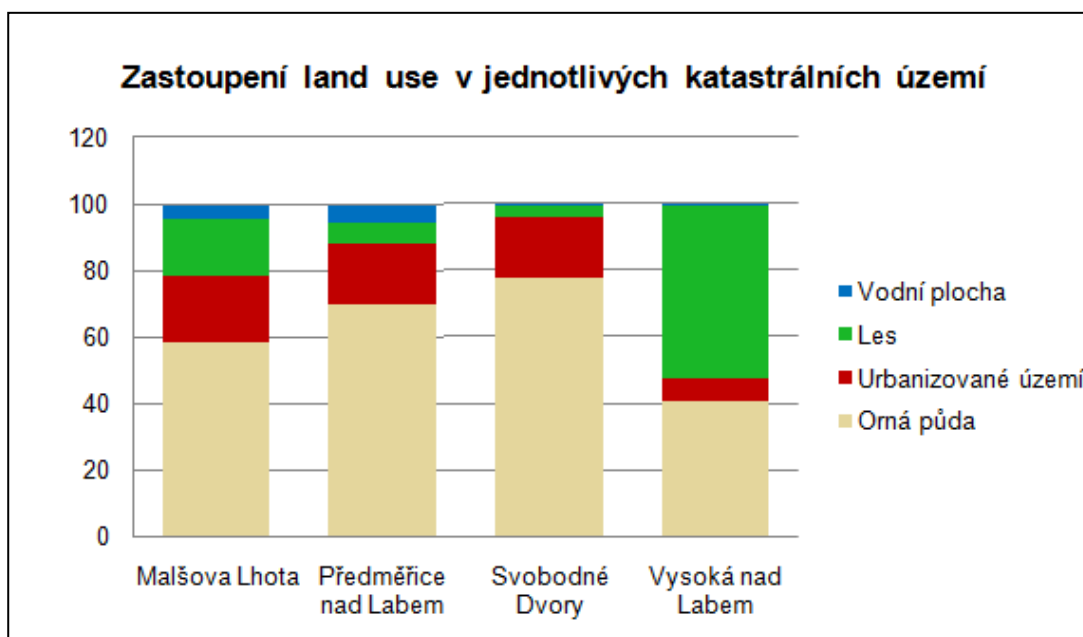
7.3 Srovnání zájmových lokalit

Při výběru lokality k bydlení hraje významnou roli i její přilehlé okolí. Rozmanitost a přírodní hodnoty zvyšují atraktivitu místa a tím podporují zájem obyvatel. Z toho důvodu byla jednotlivá katastrální území porovnána na základě zastoupení složek land use. Sledovány byly následující prvky: vodní plocha, orná půda, lesy a urbanizované území, do kterého byla zahrnuta i dopravní infrastrukturu a plochy průmyslu.

Zastoupení jednotlivých složek znázorňuje graf na obrázku č. 19. Lesní plochy zaujímají největší rozlohu v lokalitě Vysoká nad Labem, kde tvoří 51,1% území. Naopak nejméně lesů se nachází ve Svobodných Dvorech a Předměřicích nad Labem, ve kterých převažuje zastoupení orné půdy a to téměř z 78%. Největší podíl vodních ploch mají lokality Předměřice nad Labem a Malšova Lhota, kde se nacházejí rozsáhlé vodní nádrže.

Přestože ve Vysoké nad Labem probíhá výrazný nárůst zástavby vlivem suburbanizace, stále se jedná o lokalitu, která je mezi modelovými katastry urbanizována nejméně. Urbanizované plochy zde zaujímají pouhých 7% území.

Obrázek č. 19 – Zastoupení land use v jednotlivých katastrálních území.

(data z přílohy č. 21)

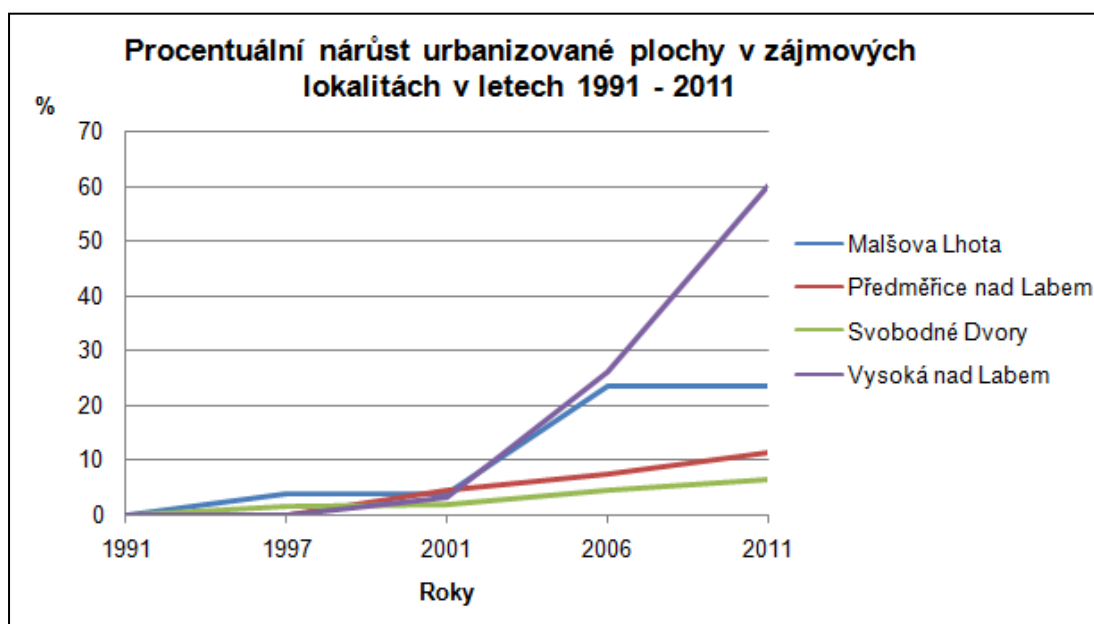

Zbývající grafy porovnávají jednotlivé lokality z hlediska vývoje urbanizované a zastavěné plochy (viz obr. 20 a 21), průměrné velikosti parcel (viz obr. č. 22) a z hlediska průměrné velikosti zastavěné plochy, které jsou zobrazeny v tabulce č. 14.

Jak dokládá přiložený graf na obr. č. 20, suburbanizační trend se naplno projevil až po roce 2001, což potvrzuje i graf vývoje urbanizované plochy v okolí Hradce Králové (viz obr. č. 18). Výrazný stavební rozvoj zaznamenala především obec Vysoká nad Labem. Nárůst urbanizované plochy od roku 1991 se zde pohyboval kolem 60%. Druhou v pořadí nejvíce urbanizovanou lokalitou byla s necelými 24% Malšova Lhota.

Naopak nejméně se stavělo na území Svobodných Dvorů. Podíl nově urbanizovaných ploch tady zůstal hluboce pod hranicí 10%. Trochu lépe na tom byly Předměřice nad Labem, které tuto mez překonaly a dosáhly zhruba 12% nárůstu.

Obrázek č. 20 – Procentuální nárůst urbanizované plochy v zájmových lokalitách v letech 1991 – 2011.

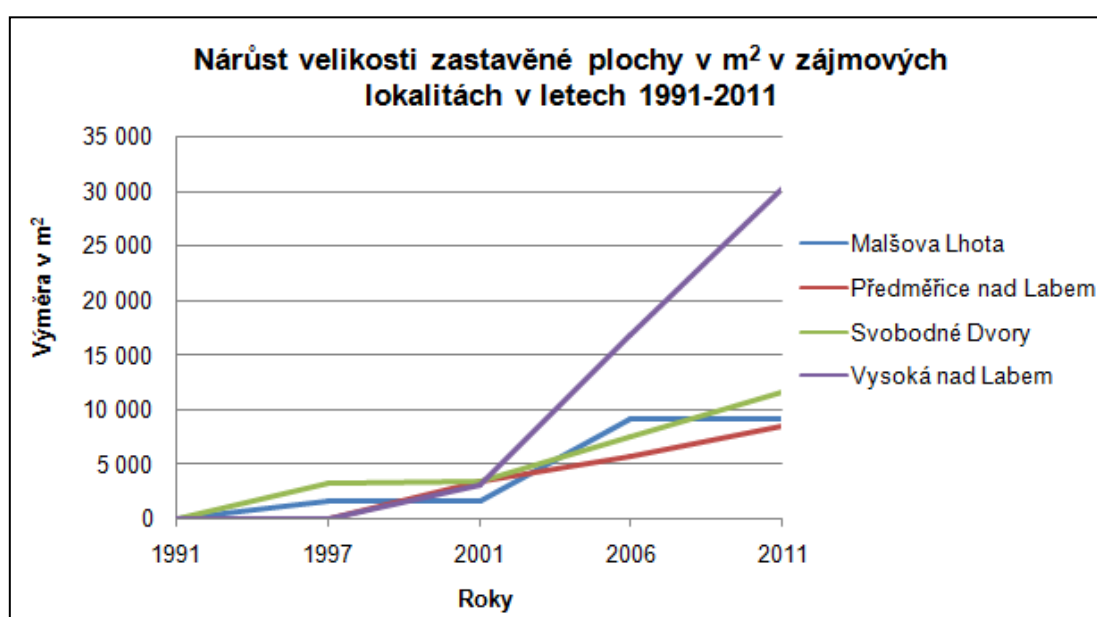
(data z přílohy č. 23)

Nárůst velikosti zastavěné plochy je graficky zpracován na následujícím obrázku č. 21. Hodnoty jsou uvedeny v m².

Stejně jako v případě urbanizovaných ploch se největší nárůst projevil ve Vysoké nad Labem. Zastavěná plocha zde v roce 2011 dosáhla téměř 3ha, zatímco

v ostatním lokalitách se pohybovala kolem hranice 1ha. Druhý nejvýraznější nárůst zaznamenaly Svobodné Dvory a to přesto, že v této lokalitě byl nárůst urbanizovaných ploch nejnižší. Důvodem jsou menší velikosti parcel, které jsou určeny k bydlení, což dokládá i graf na obrázku č. 22. Zajímavé srovnání nabízejí i Malšova Lhota a Předměřice nad Labem, které mají nejmenší podíl nárůstu zastavěných ploch. V těchto lokalitách je průměrná velikost pozemků výrazně vyšší a zástavba tedy není tak hustě uspořádána.

Obrázek č. 21 – Nárůst zastavěné plochy v zájmových lokalitách v letech 1991 – 2011.

(data z přílohy č. 23)

Aby bylo porovnání jednotlivých lokalit kompletní, na závěr bylo graficky zpracováno srovnání lokalit i z hlediska průměrné velikosti stavebních parcel (viz obr. č. 22) a průměrné velikost zastavěné plochy (viz tabulka č. 14).

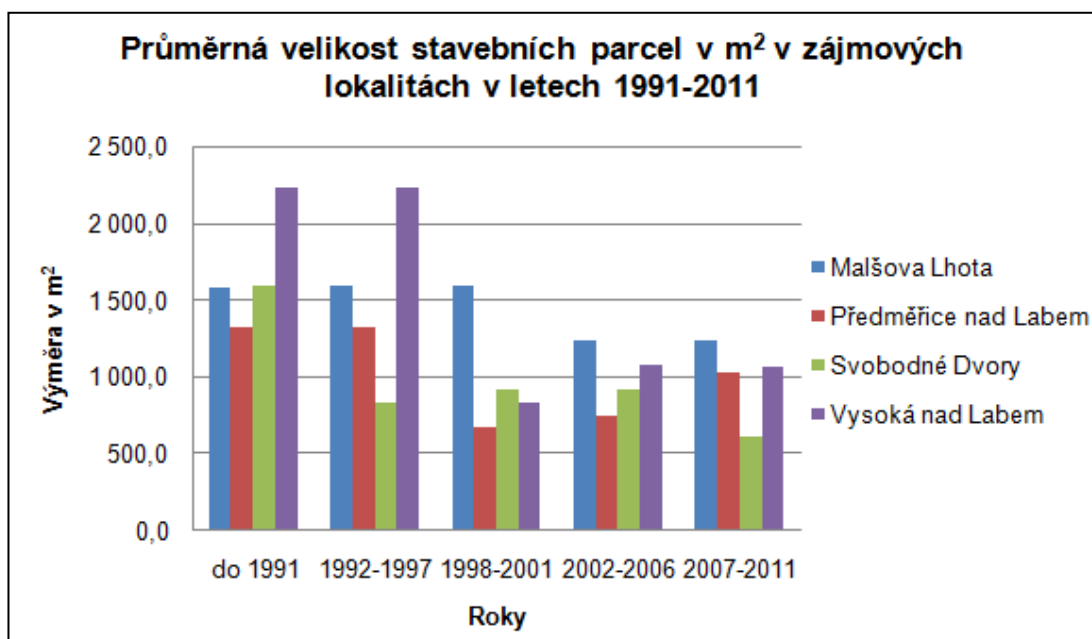
Obecně lze říci, že se velikost pozemků snižuje. Tento trend potvrzuje i vypracovaný graf na obrázku č. 22. U některých lokalit byl pokles výraznější, jinde se velikostní standard příliš nezměnil. Takovým příkladem je Malšova Lhota, kde průměrná velikost pozemku klesla z průměru 1575m² na 1241m², což je oproti ostatním modelovým katastrům pokles nejmenší.

Rozsáhlé parcely se nacházejí především ve Vysoké nad Labem. V roce 1991 se průměrná velikost pozemku pohybovala kolem 2200m². Tuto hodnotu zvyšovaly hlavně zemědělské usedlosti a jejich rozsáhlé pozemky. Za posledních 20 let se

průměrná velikost parcel snížila téměř o polovinu na hodnotu 1000m², a to především vlivem stavebního rozvoje v okolí obce.

Pokles průměrné velikosti v Předměřicích nad Labem v letech 1998 – 2001 byl ovlivněn výstavbou řadových domů, což se projevilo na průměru za toto období. Nejvýrazněji se průměrná hodnota snížila ve Svobodných Dvorech a to téměř o dvě třetiny z půdních 1588m² na 606m².

Obrázek č. 22 – Průměrná velikost stavebních parcel v zájmových lokalitách.

(data z přílohy č. 23)

Následující tabulka č. 14 prezentuje průměrné velikosti zastavěných ploch v jednotlivých katastrech. Za posledních 20 let se velikost zástavby postupně snižuje. Největší domy se v současnosti nacházejí v lokalitě Malšova Lhota a Předměřice nad Labem. Rozlohou nejmenší zástavba vznikla v roce 2011 ve Svobodných Dvorech.

Tabulka č. 14 – Průměrná velikost zastavěné plochy v zájmových lokalitách.

	1992-1997	1998-2001	2002-2006	2007-2011
	Průměrná velikost zastavěné plochy v m²			
Malšova Lhota	255,5	255,5	174,7	174,7
Předměřice nad Labem	-	115,5	126,5	148,5
Svobodné Dvory	160,3	196,0	146,6	127,3
Vysoká nad Labem	-	180,8	156,7	100,8

8. Diskuze

Suburbanizace se v okolí Hradce Králové začala objevovat od druhé poloviny 90. let 20. století. Podle Stuchlíkové (2009) se nová zástavba nejvíce rozvíjela v blízkém zázemí města a to především v lokalitách jižně a jihovýchodně od Hradce Králové. S tímto tvrzením lze souhlasit, neboť tuto skutečnost prokazují i výsledky mé práce.

Výrazný nárůst urbanizovaných ploch zaznamenaly v obci Vysoká nad Labem a v Malšově Lhotě. Tato část území nabízí bezpochyby nejatraktivnější bydlení v okolí města. Nové obyvatelé láká příjemné a klidné okolní prostředí, dobrá dopravní dostupnost a větší možnosti rekreačního využití.

Daleko méně se rozvoj obytné zástavby projevil v západní a severozápadní části města (lokality Svobodné Dvory, Předměřice nad Labem). Zde území protíná hustá dopravní síť a několik železničních koridorů. Podle Šilhánkové a kol. (2007), tato část území nabízí potenciál pro další ekonomický rozvoj. Již v současné době se zde projevuje viditelný nárůst komerčních zón, což se podle mého názoru bude i nadále rozvíjet s dostavbou dálničního koridoru D11 a rychlostní silnice R35. Tato západní oblast má strategickou polohu i vzhledem ke snaze o propojení dálnice s hraničním přechodem do Polska. Tento projekt je ovšem otázkou daleké budoucnosti. Z výše uvedených důvodů bych větší rozvoj obytné zástavby v této oblasti nepředpokládala.

Další intenzivnější nárůst výstavby lze očekávat především v jižní části Hradce Králové a dále pak v lokalitách mezi Hradcem Králové a Pardubicemi, což potvrzuje i Stuchlíková (2009).

Dalším tématem, které bych ráda zmínila je problematika závislosti přilehlých obcí na jádrovém městu. Tímto se zabývá Hnilička (2005). Suburbie popisuje jako místa určená k bydlení, zatímco město slouží jako zdroj práce, služeb a zábavy. Příměstské obce mnohdy nemají dostatečnou občanskou vybavenost, kterou by mohly poskytnout svým obyvatelům a lidé se musí spoléhat na město. Tento trend lze zaznamenat i v modelových lokalitách. Příkladem toho je Malšova Lhota, kde vznikla nová zástavba rodinných domů. Tato lokalita, přestože je jednou z městských částí Hradce Králové, svým občanským vybavením nemůže uspokojit potřeby místních obyvatel a ti musí spoléhat na blízké Malšovice nebo obchodní centra

ve městě. S podobným problémem se potýká i obec Vysoká nad Labem, ve které byl nárůst obyvatel ještě extrémnější.

Problematika závislost přilehlých obcí na automobilové dopravě se stala tématem mnoha článků. Mobilita usnadňuje častý a pravidelný pohyb obyvatel do všech částí komunity, zahrnuje zároveň dostupnost, pohodlí či možnosti vykonávat určité aktivity (Smith a kol., 1997). Jak naznačuje Hnilička (2005). Oblasti, ve kterých je nízká hustota osídlení, jsou často odkázány především na vlastní automobily a to s sebou nese i zvýšení nákladů na opravu a údržbu silnic. Při malém počtu obyvatel v obci je množství autobusových spojů velmi nízké a linky jsou využívány minimálně. Tomuto problému se Hradec Králové snaží vyvarovat. Pokrytí autobusových spojů v okolí města je poměrně dostatečné. Příměstské obce obsluhují jednak spoje městského dopravního podniku ale i autobusy regionální dopravy. V některých lokalitách např. v Předměřicích nad Labem, lze využít i vlakové spojení do centra města, které je zároveň i rychlejší.

9. Závěr

Tato práce podrobně analyzuje a mapuje rozdílný vývoj urbanizace v okolí Hradce Králové od roku 1990 do současnosti a stanovuje jeho příčiny. Součástí je i zpracovaná literární rešerše k dané problematice a v neposlední řadě i textová studie modelového území. Tímto byly splněny veškeré stanovené cíle, které jsou uvedeny v zadání.

Jak vyplývá ze zpracovaných výsledků, rozvoj obytné zástavby probíhá na území Hradecka nerovnoměrně. Velký nárůst urbanizovaných ploch zaznamenávají hlavně lokality na východě a jihu území, zatímco v severní a západní části se výstavba rozrůstá pomaleji a v menší míře.

Jednou z příčin rozdílného vývoje je dopravní infrastruktura. Ta se rozvíjí především na západě a severozápadě území v blízkosti lokalit Svobodné Dvory a Předměřice nad Labem. Vzhledem k tomu, že se jedná o hlavní dopravní tahy a dálniční koridor, musí být dodrženy minimální vzdálenosti od obytné zástavby. To zároveň v nemalé míře omezuje další stavební rozvoj v těchto katastrech. S rozvinutou dopravou dochází i ke zhoršení životního prostředí a ke snížení kvality bydlení.

Naopak lukrativnější a přírodnější prostředí nabízejí lokality Malšova Lhota a Vysoká nad Labem, které zastupují východní a jižní část území. Zdejší přílehlá krajina je obohacena řadou přírodních hodnot, které jsou doplněny i širokým spektrem rekreačních možností. Jak prokázaly vypracované analýzy, v těchto lokalitách se vyskytují i větší pozemky určené k zástavbě.

Z pohledu finanční náročnosti vychází nejdráže lokality v blízkosti centra města, naopak méně lidé zaplatí za bydlení ve vzdálenějších obcích, jako jsou např. Předměřice nad Labem.

Zpracované výsledky této práce mohou sloužit k dalším analýzám v problematice územního plánování či udržitelného rozvoje na území Hradecka, ale i pro rozvoj jednotlivých modelových obcí a městských částí. Studie rovněž poskytuje informace o zastoupení občanské vybavenosti a technické infrastruktury, což obcím může posloužit jako přehled aktuálního stavu, ale i jako přehled, co je potřeba zajistit ke zlepšení vybavenosti. Zároveň tato práce nabízí zajímavé informace o lokalitách i pro případné zájemce o bydlení, kteří si vhodné místo teprve hledají.

10. Přehled použité literatury a zdrojů

AHERN J., 2012: Urban landscape sustainability and resilience: the promise and challenges of integrating ecology with urban planning and design. *Landscape Ecology* 2012/10: 1-10.

ANTROP M., 1999: Changing patterns in the urbanized countryside of Western Europe. *Landscape Ecology* 2000/3: 257-270.

ANTROP M., 2003: Why landscapes of the past are important for the future. *Landscape and Urban Planning* 2005/1-2: 21-34.

ANTROP M., 2004: Landscape change and the urbanization process in Europe. *Landscape and Urban Planning* 2004/1-4: 9-26.

BIRKMANN J., GARSCHAGEN M., KRAAS F., QUANG N., 2010: Adaptive urban governance: new challenges for the second generation of urban adaptation strategies to climate change. *Sustainability Science* 2010/2: 185-206.

ČSÚ (český statistický úřad), 2006: *Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005. 1. díl*, online: [https://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/9200404384/\\$File/13n106cd1.pdf](https://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/9200404384/$File/13n106cd1.pdf), cit. 1.3.2013.

ČSÚ, 2012a: *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Královéhradeckého kraje v roce 2011. Životní prostředí*, online: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/4D002140A2/\\$File/52136412a4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/4D002140A2/$File/52136412a4.pdf), cit. 15.2.2013.

ČSÚ, 2012b: *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Královéhradeckého kraje v roce 2011. Demografický vývoj*, online: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/4D002140B2/\\$File/52136412a1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/4D002140B2/$File/52136412a1.pdf), cit. 16.2.2013.

ČSÚ, 2012c: *Demografická ročenka HK kraj*, online: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/29003BA602/\\$File/40271208.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/29003BA602/$File/40271208.pdf), cit. 15.2.2013.

ČSÚ, 2012d: *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Královéhradeckého kraje v roce 2011. Ekonomický vývoj*, online:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/4D002140BF/\\$File/52136412a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/4D002140BF/$File/52136412a3.pdf),
cit. 16.2.2013.

ČSÚ, 2013a: Charakteristika kraje, online: http://www.czso.cz/xh/redakce.nsf/i/strucna_charakteristika_kraje, cit. 12.2.2013.

ČSÚ, 2013b: *Nejnovější údaje: Královéhradecký kraj*, online: <http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajenejnovejsi/xh>, cit. 27.3.2013.

ČSÚ, 2013c: *Počet obyvatel v obcích vybraného okresu od roku 2001*, online: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislotab=MOS+A04+OB2.17&kapitola_id=368&voa=tabulka&go_zobraz=1&childsel0=1&verze=0, cit. 26.2.2013.

ČSÚ, 2013d: *Malý lexikon obcí - údaje za obce*, online: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislotab=MLO5011PU_OB2.42&kapitola_id=700&voa=tabulka&go_zobraz=1&verze=0, cit. 19.3.2013.

ČÚZK, 2010: *Ortofoto České republiky – úvod*, online: [http://geoportal.cuzk.cz/\(S\(xifkzdn12ybp1bu54odxqm45\)\)/default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto&menu=23](http://geoportal.cuzk.cz/(S(xifkzdn12ybp1bu54odxqm45))/default.aspx?mode=TextMeta&text=ortofoto_info&side=ortofoto&menu=23), cit. 30.3.2013.

ČÚZK, 2013a: *K. ú.: 691305 - Malšova Lhota - podrobné informace*, online: http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?AKCE=META:SESTAVA:MDR002_XSLT:W EBCUZK_ID:691305, cit. 25.3.2013.

ČÚZK, 2013b: *K. ú.: 761125 - Svobodné Dvory - podrobné informace*, online: http://www.cuzk.cz/Dokument.aspx?AKCE=META:SESTAVA:MDR002_XSLT:W EBCUZK_ID:761125, cit. 25.3.2013.

DOBERSKÝ J., 1958: *Geografie sídel*. Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha: 140s.

DOPRAVNÍ PODNIK MĚSTA HRADCE KRÁLOVÉ, a.s., 2011: *O společnosti – úvod*, online: <http://www.dpmhk.cz/cs/o-spolecnosti/uvod>, cit. 21.3.2013.

DOPRAVNÍ PODNIK MĚSTA HRADCE KRÁLOVÉ, a.s., 2013: *Zastávkové jízdní řády MHD Hradec Králové*, online: <http://www.dpmhk.cz/cs/zastavkove-jizdni-rady-mhd-hradec-kralove>, cit. 18.3.2013.

DOUBEK Z., REZKOVÁ H., 2009: *Starý Hradec Králové dům od domu*. AXA, Hradec Králové: 371s.

DOU TLÍK L., 1989: *Zonální struktury – urbanistická typologie*. České vysoké učení technické, Praha: 271s.

GOOGLE, 2013: *Hradec Králové*, online: <http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>, cit. 19.2.2013.

GREMLICA T., 2002: *Neuspořádaný, neregulovaný a z dlouhodobého hlediska neudržitelný růst městských aglomerací*. In: Sýkora L. (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., Praha: 21-38.

HAN J., FONTANOS P., FUKUSHI K., HERATH S., HEEREN N., NASO V., CECCHI C., EDWARDS P., TAKEUCHI K., 2012: *Innovation for sustainability: toward a sustainable urban future in industrialized cities*. *Sustainability Science* 2012/1: 91-100.

HANŠOVÁ L., 2008: *Profil města Hradec Králové 2008*. DUKASE s.r.o., Hradec Králové: 184s.

HERČÍK M., FIEDOR J., MULLEROVÁ H., 2008: *Legislativa a ochrana životního prostředí*. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostrava: 186s.

HNILÍČKA P., 2005: *Sídelní kaše. Otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů*. ERA, Brno: 131s.

HRADEC KRÁLOVÉ, 1996: *Vyhláška č. 4/1996, o zřízení přírodního parku Orlice*, online: <http://www.hradeckralove.org/urad/vyhlaska-c-4-1996-mesta-hradec-kralove>, cit. 4.3.2013

HRADEC KRÁLOVÉ, 2008: *Územně analytické podklady obce s rozšířenou působností Hradec Králové – textová část*, online: <http://www.hradeckralove.org/urad/uzemne-analyticke-podklady-2008>, cit. 21.2.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, 2012a: *Základní informace o městě*, online: <http://www.hradeckralove.org/hradec-kralove/o-meste>, cit. 27.2.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, 2012b: *Cyklodoprava v Hradci Králové*, online: <http://www.hradeckralove.org/urad/cyklodoprava-v-hradci-kralove>, cit. 24.2.2013.

HRONEŠ M., 2008: *Na plachtě – přírodní památka*, online: <http://www.naturabohemica.cz/na-plachte/>, cit. 24.2.2013.

HRŮZA J., 2002: *Charty moderního urbanismu*. Agora, Praha: 84s.

HRŮZA J., ZAJÍC J., 2002: *Vývoj urbanismu. I. díl. České vysoké učení technické*, Praha: 301s.

CHENG SUN, FU-QIANG DAI, ZHI-QIANG LV, 2011: Evaluation of urban sprawl and urban landscape pattern in a rapidly developing region. *Environ Monit Assess* 2012/10: 6437–6448.

IGNATIEVA M., MEURK C., STEWART H., 2010: Planning and design of ecological networks in urban areas. *Landscape and Ecological Engineering* 2011/1: 17-25.

JAKL J., 2005: *Hradec Králové*. Paseka, Praha: 177s.

JANATKA M., 2005: *Urbanismus a územní plánování. Grafické vyjadřování*. České vysoké učení technické, Praha: 31s.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2008a: *Královéhradecký kraj*, online: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajvoleneorgany/kralovehradecky/kraj/statisticka-udaje-108/>, cit. 12.2.2013.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2008b: *Stručné dějiny Královéhradeckého kraje*, online: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/historie/strucne-dejiny-kralovehradeckeho-kraje-35/>, cit. 14.2.2013.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2009: *Základní charakteristika kraje*, online: <http://mapy.kr-kralovehradecky.cz/prumzony/cz/zakladni-charakteristika.htm>, cit. 13.2.2013.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2012a: *V Královéhradeckém kraji se žije nejlépe v zemi*, online: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/tiskove>

centrum/aktuality/v-kralovehradeckem-kraji-se-zije-nejlepe-v-zemi-58994/, cit. 15.2.2013.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2012b: *Sociálně demografická analýza Královéhradeckého kraje. Příloha č. 2 Ke koncepci prevence kriminality Královéhradeckého kraje*, online: <http://socialnisluzby.krkralovehradecky.cz/assets/poskytovatele/strategickedokumenty/riminality/Priloha-c-2-Socialne-demograficka-analyza.pdf>, cit. 15.2.2013.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2013: *Královéhradecký kraj*, online: <http://www.kralovehradeckyregion.cz/>, cit. 13. 2. 2013.

KUPKA J., 2006: *Zeleň v historii města*. České vysoké učení technické, Praha: 146s.

KUPKA J., VOREL I., 2011: *Krajinný ráz. Identifikace a hodnocení*. České vysoké učení technické, Praha: 148s.

LUYMES D., 1997: The fortification of suburbia: investigating the rise of enclave communities. *Landscape and Urban Planning* 1997/2-3: 187-203.

MAGAZÍN HRADEC KRÁLOVÉ CITY, 2013: *Hradec Králové - počet obyvatel*, online: <http://www.hkcity.cz/pocet-obyvatel-hradec-kralove/>, cit. 27.3.2013.

MAIER K., 2000a: *Územní plánování*. České vysoké učení technické, Praha: 85s.

MAIER K., 2000b: *Urbanistická čítanka 1*. Česká komora architektů, Praha: 126s.

MAIER K., VOREL J., VOZÁB J., BEČKA M., CACH J., ČTYROKÝ J., DODOKOVÁ A., KLÁPŠTĚ P., KLÁPŠŤOVÁ E., PELTAN T., SVOBODOVÁ K., 2012: *Udržitelný rozvoj území*. Grada Publishing, Praha: 256s.

MALÍK Z., 1976: *Urbanizace a rozvoj systému osídlení*. Výzkumný ústav výstavby a architektury, Praha: 110s.

MĚSTSKÉ LESY HRADEC KRÁLOVÉ a.s., 2010: *Městské lesy Hradec Králové a.s.*, online: <http://mestske-lesy.cz/>, cit. 21.3.2013.

MMR, 2006: *Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění.*

MULLER J., 2009: *Změny a trendy ve vývoji osídlení po roce 1990.* Urbanismus a územní rozvoj 2009/4: 11-16.

OUŘEDNÍČEK M., 2002: *Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu.* In: Sýkora L. (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky.* Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., Praha: 39-54.

POSOVÁ D., SÝKORA L., 2011: *Formy urbanizace: Kritické zhodnocení modelu stadií vývoje měst a návrh alternativní metody klasifikace forem urbanizace.* Geografie-Sborník CGS 2011/1:1-22.

POTŮČEK J., 2009: *Hradec Králové architektura a urbanismus 1895-2009.* Garamon, Hradec Králové, 152s.

PŘEDMĚŘICE NAD LABEM, 2010: *Územní plán obce Předměřice nad Labem – textová část,* online: <http://www.hradeckralove.org/folder/859/>, cit. 27.2.2013.

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC, 2012: *Publikace o dálnici D11,* online: <http://www.rsd.cz/doc/Silnicni-a-dalnicni-sit/Dalnice/publikace-o-dalnici-d11>, cit. 21.2.2013.

SELTZER E., 2002: *Suburbanizace a její ekologické, ekonomické a sociální důsledky: Poučení z vývoje v Portlandu.* In: Sýkora L. (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky.* Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., Praha: 81-100.

SKLENIČKA P., 2003: *Základy krajinného plánování.* Naděžda Skleničková, Praha: 321s.

SMITH T., NELISCHER M., PERKINS N., 1997: *Quality of an urban community: a framework for understanding the relationship between quality and physical form.* Landscape and Urban Planning 1997/2-3: 229-241.

STUHLÍKOVÁ M., 2009: Hradecko - *pardubická aglomerace – socioekonomické podmínky*. Urbanismus a územní rozvoj 2009/4: 58-62.

SÝKORA J., 1998a: *Venkovský prostor. 1. díl. Historický vývoj vesnice a krajiny*. České vysoké učení technické, Praha: 157s.

SÝKORA J., 1998b: *Venkovský prostor. 2. díl. Územní plánování vesnice a krajiny*. České vysoké učení technické, Praha: 156s.

SÝKORA L., 2002: *Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost*. In: Sýkora L. (ed.): *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., Praha: 9-20.

ŠILHÁNKOVÁ V., KOUTNÝ J., KUČEROVÁ Z., OBRŠÁLOVÁ I., TETHEVOVÁ L., PAVLAS M., CTIBOCKOVÁ M., KARLÍKOVÁ T., MAŠTÁLKA M., POKLADOVÁ P., 2007: *Suburbanizace – hrozba fungování (malých) měst*. Civitas per populi, Hradec Králové: 234s.

ŠINDLAR M. A KOL., 2003a: *Koncepce ochrany přírody a krajiny Královéhradeckého kraje - příloha č. 1. Maloplošná zvláště chráněná území na území Královéhradeckého kraje*, online: http://gis.kr-kralovehradecky.cz/assets/GIS/projekty/ziv-prostredi/priloha_1.pdf, cit. 21.2.2013.

ŠINDLAR M. A KOL., 2003b: *Koncepce ochrany přírody a krajiny Královéhradeckého kraje – příloha č. 3. Přírodní parky na území Královéhradeckého kraje*, online: http://gis.kr-kralovehradecky.cz/assets/GIS/projekty/ziv-prostredi/priloha_3.pdf, cit. 23.2.2012.

ŠTVÁN J., 1967: *Urbanizace a struktura města*. Výzkumný ústav výstavby a architektury, Praha: 162s.

TUNKA M., 2003: *Obsah územně plánovací dokumentace*. ARCH, Praha: 191s.

ÚÚR (Ústav územního rozvoje), 2010: *Charakteristika, stav, hodnoty a problémy územního rozvoje ČR*, online: <http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/kapitolaB-2011/B2-20101223.pdf>, cit. 15.1.2013.

VOTRUBEC C., 1980: *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě*. Academia, Praha: 396s.

VOŽENÍLEK J., 1990: *Vývoj urbanismu*. České vysoké učení technické: Praha, 251s.

VYSOKÁ NAD LABEM, 2011: *Textová část územního plánu Vysoká nad Labem*, online: <http://www.hradeckralove.org/file/4620/>, cit. 27.2.2013.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, v platném znění.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, v platném znění.

Realitní servery

EURO BYDLENÍ realitní kancelář, 2013: Nemovitosti, online: <http://www.eurobydleni.com/reality.htm>, cit. 25.3.2013.

KODEX REALITY CZ, 2013: *Stavební pozemky Vysoká nad Labem*, online: <http://www.kodex-reality.cz/pozemky-vysoka-nad-labem.htm>, cit. 25.3.2013.

M&M REALITY, 2013: *Pozemky Královéhradecký kraj*, online: http://www.mmreality.cz/cs/nabidka/pozemky-kralovehradecky_kraj/, cit. 25.3.2013.

MĚŠEC CZ, 2013: *MĚŠEC CZ*, online: http://reality.mesec.cz/hradec-kralove/pozemky/parcely/?txt_obec=Hradec+Kr%E1lov%E9, cit. 25.3.2013.

REALITY MIX, 2013: REALITY MIX CZ, online: <http://realitymix.centrum.cz/vyhledavani/r-3602-hradeckralove/kralovehradecky/pozemky.html>, cit. 25.3.2013.

GOHOME, 2013: Gohome, online: <http://www.gohome.cz/pozemek+HRADEC+KR%C3%81LOV%C3%89/>, cit. 25.3.2013.

VÝCHODOČESKÉ REALITY CZ, 2013: *VÝCHODOČESKÉ REALITY CZ*, online: <http://vychodo.ceskereality.cz/prodej/pozemky/hradec-kralove/>, cit. 25.3.2013.

Mapové podklady a přílohy

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY, 2012: *Ochrana přírody*, online: <http://mapy.nature.cz/>, cit. 17.1.2013.

ČESKÁ INFORMAČNÍ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, 2012: ArcGIS server, online: <http://geoportal.gov.cz>, cit. 15.12.2012.

CYKLOSERVER, 2007a: Cyklomapa SHOCart, online: <http://www.cykloserver.cz/cykloatlas/#pos=50.17393P15.87645P13>, cit. 14.1.2013.

CYKLOSERVER, 2007b: *Turistická mapa* SHOCart, online: <http://www.cykloserver.cz/cykloatlas/#pos=50.17393P15.87645P13>, cit. 14.1.2013.

ČÚZK (Český úřad zeměměřický a katastrální), 2010a: *Geoprohlížeč ČÚZK. Ortofoto 2010*, online: <http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/>, cit. 12.12.2012.

ČÚZK, 2010b: *Geoprohlížeč ČÚZK. Katastrální mapy*, online: <http://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec/>, cit. 11.12.2012.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2009: *Rozvojové plochy. Brownfieldy v Královéhradeckém kraji*, online: [http://mapy.kr-kralovehradecky.cz/prumzony/isapi.dll?GEN=LST&MAP=plochy_cz&QY={2}O\[R-692004%2C-1062421%2C-589950%2C-981871&CF_SXX=2](http://mapy.kr-kralovehradecky.cz/prumzony/isapi.dll?GEN=LST&MAP=plochy_cz&QY={2}O[R-692004%2C-1062421%2C-589950%2C-981871&CF_SXX=2), cit. 16.1.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, 2011: *Výkres limit využití území Hradecko*, online: <http://www.hradeckralove.org/file/2926>, cit. 15.3.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, mapový server 2012a: *Pasport zeleně*, online: http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkpz/index.php?client_type=map_resize&strange_opener=1&Project=TMS_HKPZ&client_lang=cz_win, cit. 16.1.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, mapový server 2012b: *Pasport pozemních komunikací*, online: http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkpk/index.php?client_type=map_resize&strange_opener=1, cit. 12.1.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, mapový server 2012c: *Mapa volnočasových aktivit*, online: http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkpasport/index.php?client_type=map_resize&strange_opener=1&subproject=volno&location=6, cit. 14.1.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, mapový server 2012d: *Záplavová území*, online: http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkpovoden/index.php?client_type=map_resize&strange_open, cit. 13.2.2013.

HRADEC KRÁLOVÉ, mapový server 2012e: *Koncept nového územního plánu HK*, online: http://mapserver.mmhk.cz/tms/hkup/ajax/#c=640152%252C1042146&z=0&l=hkup_hv_v2,ku&p=&, cit. 14.1.2013.

PŘEDMĚŘICE NAD LABEM, 2010: *Územní plán Předměřice nad Labem. Hlavní výkres*, online: <http://www.hrdeckralove.org/file/4647/>, cit. 1.4.2013.

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC ČR, 2012a: *Silniční a dálniční síť Královéhradecký kraj*, online: http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/img/kraje/kr.jpg, cit. 16.1.2013.

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC ČR, 2012b: *Silniční a dálniční síť Pardubický kraj*, online: http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/img/kraje/pa.jpg, cit. 16.1.2013.

VÚMOP, v.v.i., 2011: SOWAC GIS. *Základní charakteristiky BPEJ*, online: http://ms.sowacgis.cz/mapserv/dhtml_zchbpej/index.php?project=dhtml_zchbpej&layers=kraj, cit. 7.3.2013.

VYSOKÁ NAD LABEM, 2011: *Územní plán Vysoká nad Labem. Výkres základního členění území*, online: <http://www.hrdeckralove.org/file/4623/>, cit. 1.4.2013.

Letecké snímky z roku 1991, 1997, 2001, 2004, 2005, 2006, 2008, 2011 a Územní plán z roku 2000 byly poskytnuty Magistrátem města Hradec Králové, Odborem hlavního architekta, Oddělením územního plánování.

11. Seznam příloh

Součástí diplomové práce:

Mapy

Příloha č. 10: Územní plán Hradec Králové – Malšova Lhota

Příloha č. 11: Výřez Územního plánu Předměřice nad Labem

Příloha č. 12: Územní plán Hradec Králové – Svobodné Dvory

Příloha č. 13: Výřez Územního plánu Vysoká nad Labem

Příloha č. 14: Záplavová území v Hradci Králové

Příloha č. 15: Výřez Výkresu limit využití území Vysoká nad Labem

Tabulky

Příloha č. 21: Tabulky – zastoupení land use v jednotlivých katastrech

Příloha č. 22: Tabulky – zastoupení land use a vývoj zástavby v okolí Hradce Králové

Příloha č. 23: Tabulky – srovnání modelových katastrů

Fotodokumentace

Příloha č. 24: Fotodokumentace 1

Příloha č. 25: Fotodokumentace 2

V přiložených deskách:

Mapy

Příloha č. 1: Příčiny rozdílného vývoje urbanizace v okolí Hradce Králové

Příloha č. 2: Katastrální území Malšova Lhota

Příloha č. 3: Katastrální území Předměřice nad Labem

Příloha č. 4: Katastrální území Svobodné Dvory

Příloha č. 5: Katastrální území Vysoká nad Labem

Příloha č. 6: Vývoj zástavby v okolí Hradce Králové

Příloha č. 7: Rekreační a sportovní vyžití v okolí Hradce Králové

Příloha č. 8: Ochrana přírody v okolí Hradce Králové

Příloha č. 9: Doprava, průmysl a komerční zóny v Hradci Králové

Příloha č. 16: Ortofotomapa Hradec Králové z roku 1991

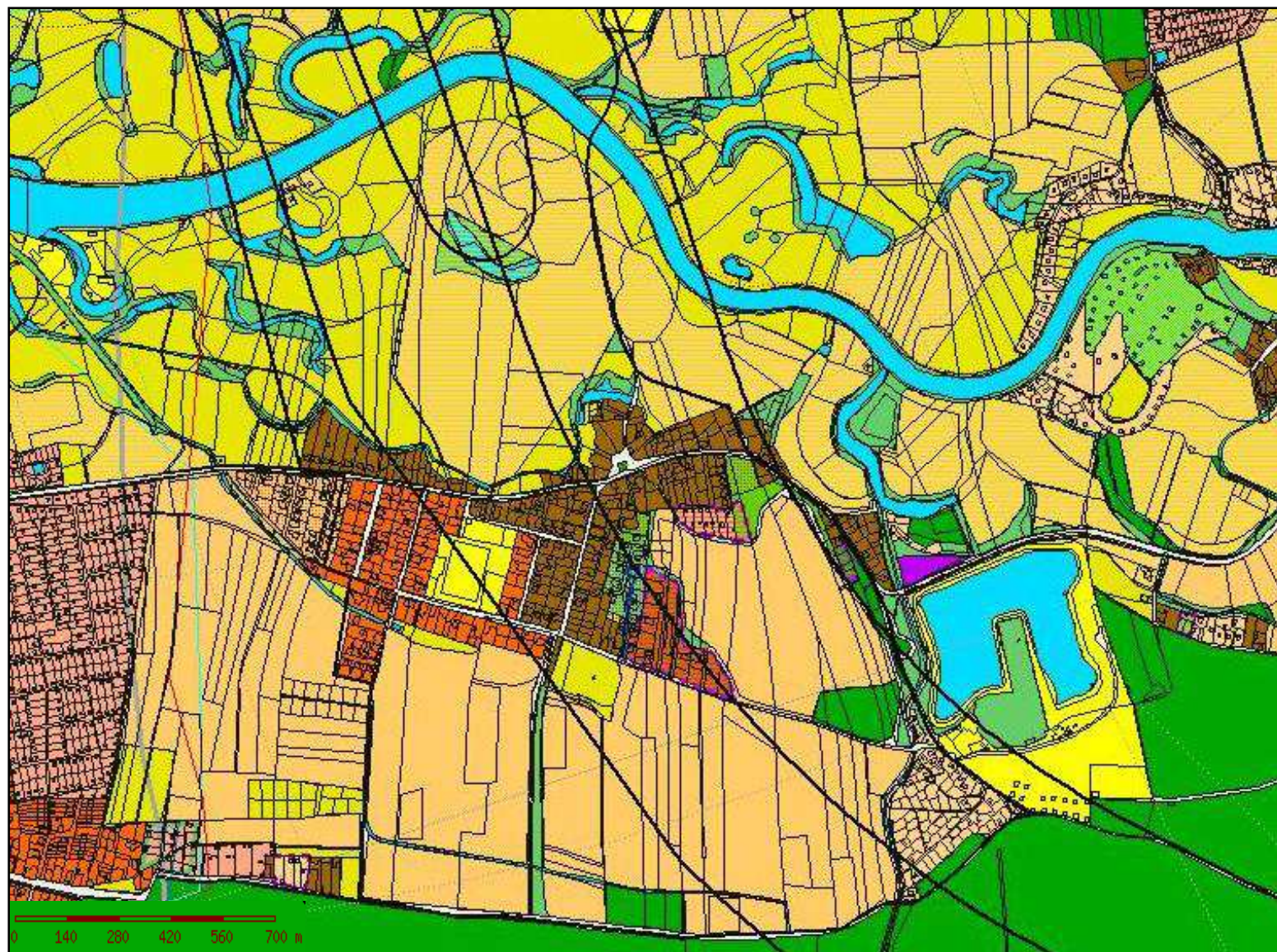
Příloha č. 17: Ortofotomapa Hradec Králové z roku 1997

Příloha č. 18: Ortofotomapa Hradec Králové z roku 2001

Příloha č. 19: Ortofotomapa Hradec Králové z roku 2006

Příloha č. 20: Ortofotomapa Hradec Králové z roku 2011

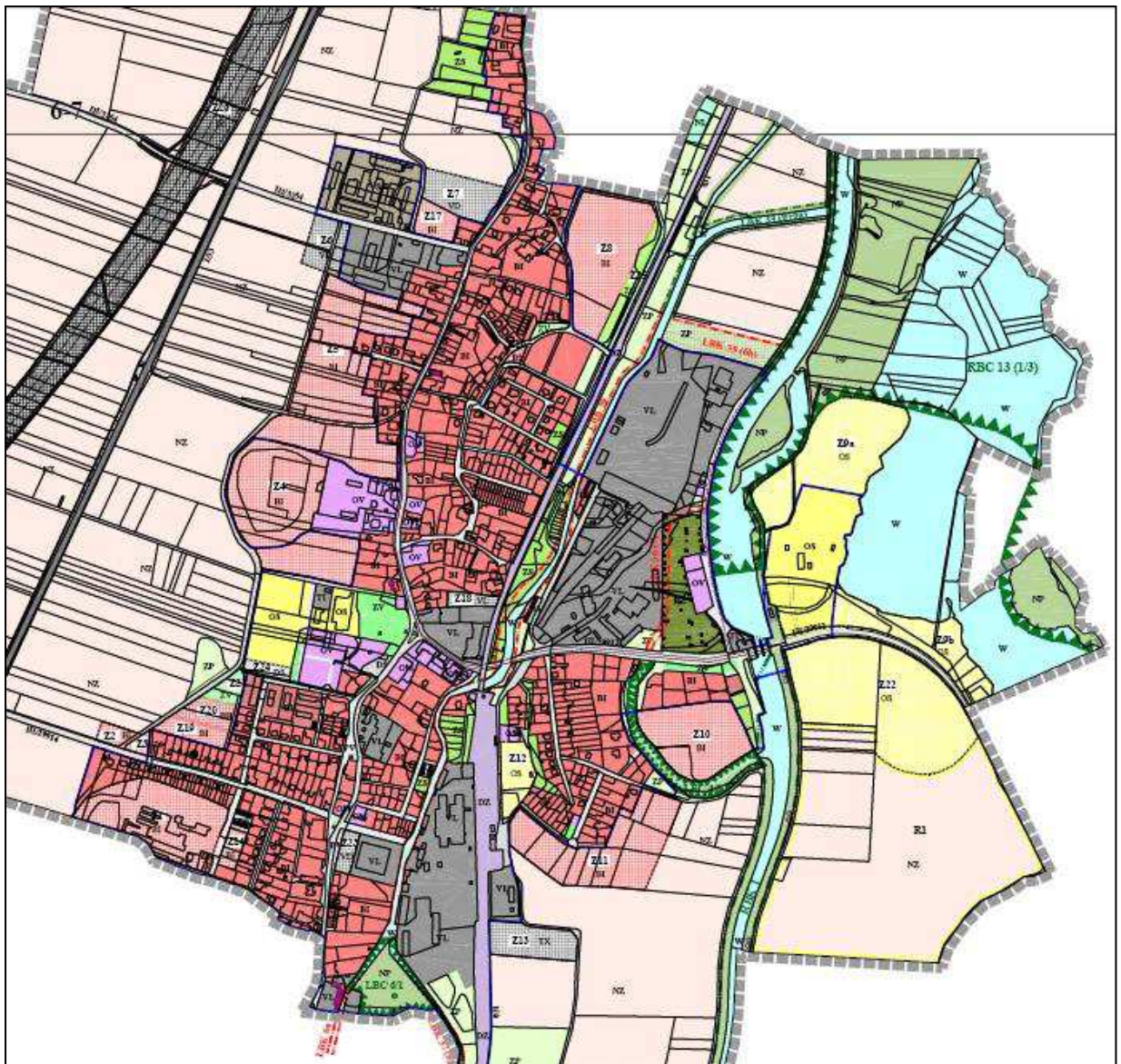
PŘÍLOHA Č. 10: ÚZEMNÍ PLÁN HRADEC KRÁLOVÉ – MALŠOVA LHOTA

Funkční využití

- Čistě obytné plochy nízkopodlažní zástavby
- Smíšené plochy příměstské nízkopodlažní zástavby
- Plochy zemědělské výroby a služeb
- Plochy rekreačních chat a chatových osad
- Plochy zahrádkářských osad
- Sportovní a rekreační plochy
- Vodní toky a plochy se zvláštním režimem
- Vodní toky a plochy obecné
- Plochy lesů rekreačních
- Plochy orné půdy
- Plochy pastvin a luk

PŘÍLOHA Č. 11: VÝŘEZ ÚZEMNÍHO PLÁNU PŘEDMĚŘICE NAD LABEM

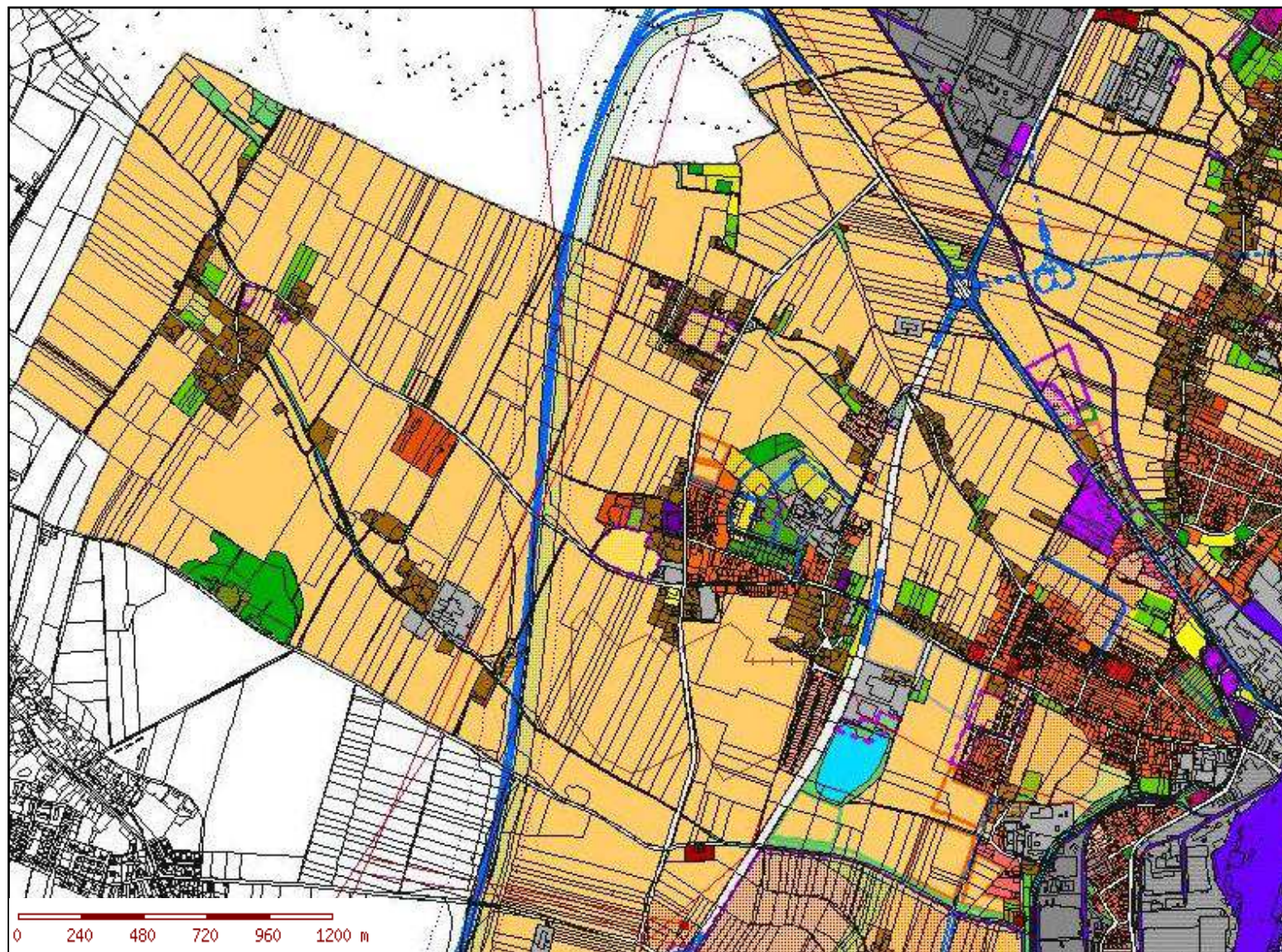
0 300 600
m

Funkční využití

BI	Bydlení v rodinných domech - městské a příměstské
BH	Bydlení v bytových domech
BI	Návrh bydlení v rodinných domech - městské a příměstské
BH	Návrh bydlení v bytových domech
RZ	Rekreace - zahrádkářská osada
OV	Občanské vybavení - veřejná infrastruktura
OS	Občanské vybavení - tělovýchovná a sportovní zařízení
OS	Návrh občanské vybavení - tělovýchovná a sportovní zařízení
R 1	Územní rezerva
NZ	Plochy zemědělské

TX	Technická infrastruktura specifická - obnovit. zdroj energie
VL	Výroba a skladování - lehký průmysl
VS	Plochy smíšené výrobní
DZ	Dopravní infrastruktura - drážní
DS	Dopravní infrastruktura - silniční
ZS	Zeleň soukromá a vyhrazená
ZP	Zeleň přírodního charakteru
ZO	Zeleň ochranná a izolační
NP	Plochy přírodní
W	Plochy vodní a vodohospodářské
	Regionální biocentrum
	Lokální biocentrum

PŘÍLOHA Č. 12: ÚZEMNÍ PLÁN HRADEC KRÁLOVÉ – SVOBODNÉ DVORY

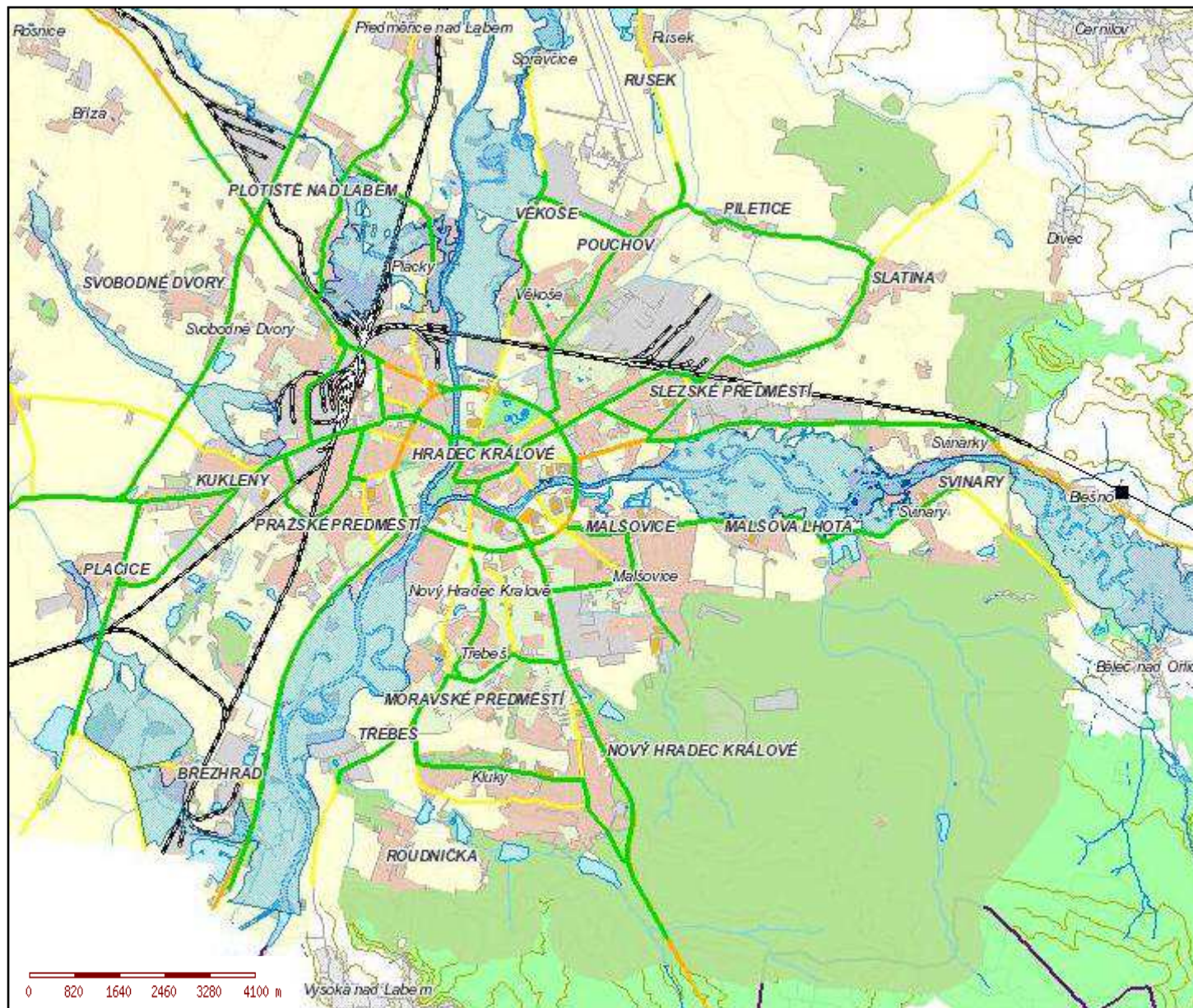

Funkční využití

- Čistě obytné plochy nízkopodlažní zástavby
- Čistě obytné plochy vícepodlažní zástavby
- Plochy zemědělské výroby a služeb
- Smíšené plochy příměstské nízkopodlažní zástavby
- Plochy zahrádkářských osad
- Sportovní a rekreační plochy
- Vodní toky a plochy obecné
- Smíšené plochy městské nízkopodlažní zástavby
- Plochy pro motor. dopravu ostatní
- Plochy občanského vybavení městského a regionál. významu
- Plochy výroby a služeb bez negativního vlivu na okolí
- Plochy výroby a skladových areálů s negativním vlivem na okolí
- Plochy pro železniční dopravu
- Plochy orné půdy
- Plochy pastvin a luk
- Plochy lesů hospodářských
- Plochy sadů a zahrad

PŘÍLOHA Č. 14: ZÁPLAVOVÁ ÚZEMÍ V HRADCI KRÁLOVÉ

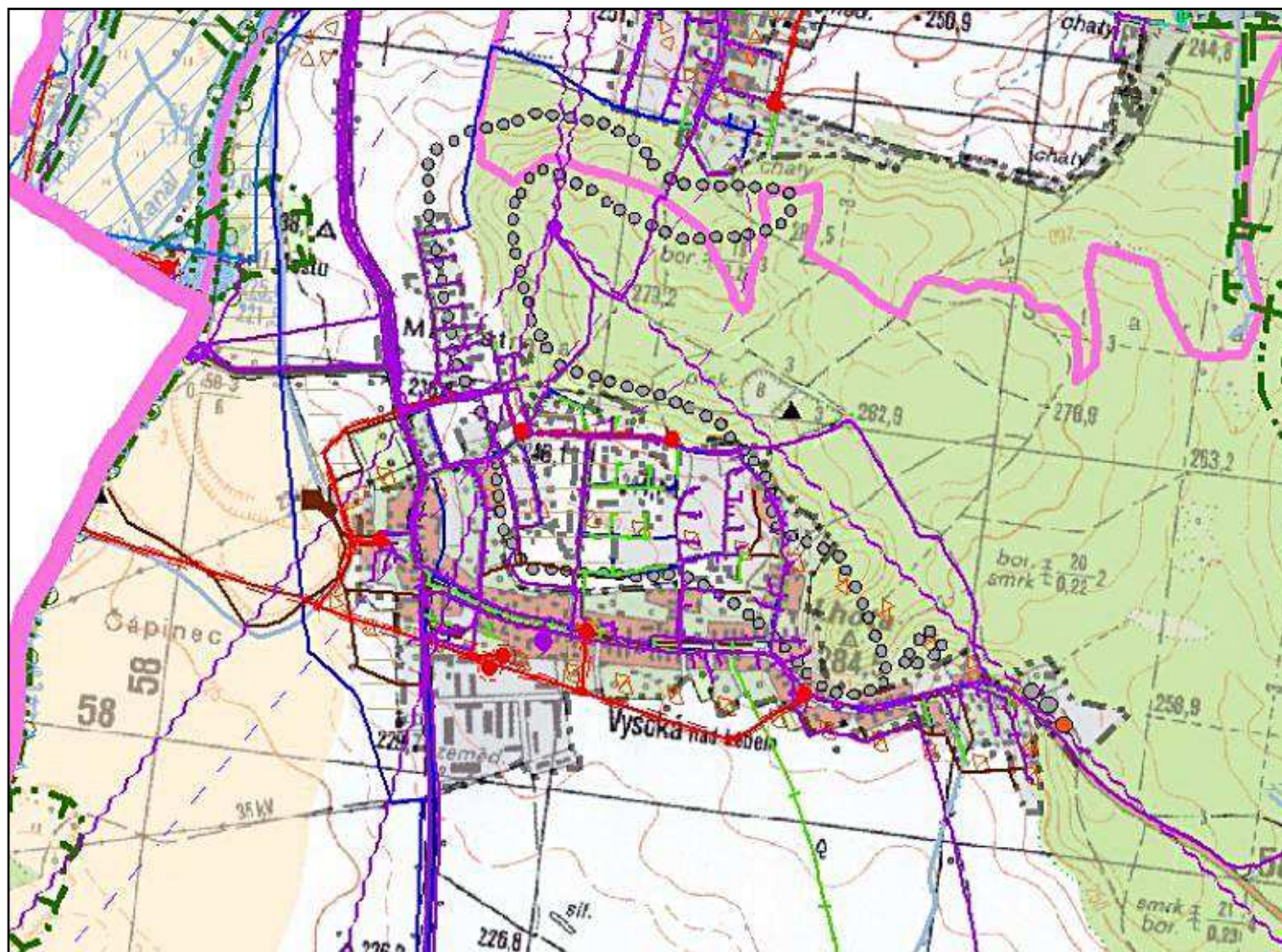
Linie a záplavové území

- Komunikace pro náhradní dopravu
- Záplavové území Q100 - stanovené
- Železnice
- Vlečka, kolej ve stanicích
- Hlavní silniční tah
- Hlavní silnice

Plochy

- Ostatní plochy
- Soukromá plocha
- Veřejná zeleň
- Vodní plocha
- Park
- Les, křoví
- Průmyslová plocha
- Pěší zóna
- Sportovní plocha, hřiště
- Vodní toky - plochy
- Vodní plocha
- Lesy

PŘÍLOHA Č. 15: VÝŘEZ VÝKRESU LIMIT VYUŽITÍ ÚZEMÍ VYSOKÁ NAD LABEM

Limity využití území

- hranice správního obvodu obce
- zastavěné území obce
- aktivní zóna záplavového území
- záplavové území
- nemovitá kulturní památka
- I. a II. třída ochrany zemědělské půdy
- nadregionální biokoridor
- regionální biocentrum
- lokální biocentrum
- lokalita výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů s národním významem
- sesuvné území a území jiných geologických rizik (plocha)
- radioreléová trasa
- komunikační vedení
- elektrické vedení 35 kV včetně ochranného pásma
- elektrická stanice
- středotlaký plynovod
- vodovodní řad vč. OP

0 350 700
m

PŘÍLOHA Č. 21: TABULKY – ZASTOUPENÍ LAND USE V JEDNOTLIVÝCH KATASTRECH

Tabulka č. 15 – Zastoupení složek land use v Malšově Lhotě.

Malšova Lhota		
Prvek	Rozloha (ha)	Zastoupení (%)
Les	34,94	17,4
Orná půda	117,42	58,5
Voda	8,35	4,2
Urbanizované území	40,16	20,0
Katastrální výměra	200,87	100,0

(data z atributových tabulek)

Tabulka č. 16 – Zastoupení složek land use v Předměřicích nad Labem.

Předměřice nad Labem		
Prvek	Rozloha (ha)	Zastoupení (%)
Les	34,22	6,2
Orná půda	385,42	70,3
Voda	28,83	5,3
Urbanizované území	99,52	18,2
Katastrální výměra	547,99	100,0

(data z atributových tabulek)

Tabulka č. 17 – Zastoupení složek land use ve Svobodných Dvorech.

Svobodné Dvory		
Prvek	Rozloha (ha)	Zastoupení (%)
Les	23,37	3,4
Orná půda	540,98	77,6
Voda	4,15	0,6
Urbanizované území	128,81	18,5
Katastrální výměra	697,31	100,0

(data z atributových tabulek)

Tabulka č. 18 – Zastoupení složek land use ve Vysoké nad Labem.

Vysoká nad Labem		
Prvek	Rozloha (ha)	Zastoupení (%)
Les	797,92	51,9
Orná půda	624,4	40,6
Voda	7,76	0,5
Urbanizované území	108,45	7,0
Katastrální výměra	1538,53	100,0

(data z atributových tabulek)

PŘÍLOHA Č. 22: TABULKY – ZASTOUPENÍ LAND USE A VÝVOJ ZÁSTAVBY V OKOLÍ HRADCE KRÁLOVÉ

Tabulka č. 19 – Zastoupení složek land use v okolí Hradce Králové.

Podíl jednotlivých složek		
Složka	Rozloha (km²)	Zastoupení (%)
Les	66,67	23,6
Půda	170,88	60,5
Voda	3,63	1,3
Urbanizovaná plocha včetně dopravní infrastruktury	41,04	14,5
Nová zástavba	2,21	0,78
Stará zástavba	38,01	13,47
Plocha silnic	0,59	0,21
Plocha železnice	0,23	0,08
Rozloha celkem	282,22	100,0

(data z atributových tabulek)

Tabulka č. 20 – Vývoj zástavby v okolí Hradce Králové.

Vývoj zástavby v okolí Hradce Králové	
Zástavba v letech	Rozloha (km²)
1992 – 1997	0,16
1998 – 2001	0,2
2002 – 2006	0,71
2007 – 2011	0,94
2012 doposud	0,24
Celkem	2,25

(data z atributových tabulek)

PŘÍLOHA Č. 23: TABULKY - SROVNÁNÍ MODELOVÝCH KATASTRŮ

Tabulka č. 21 – Procentuální nárůst urbanizovaných ploch v zájmových v letech 1991-2011.

	1991	1997	2001	2006	2011
	Nárůst urbanizované plochy v %				
Malšova Lhota	0	3,98	3,98	23,45	23,45
Předměřice nad Labem	0	0	4,35	7,40	11,28
Svobodné Dvory	0	1,73	1,82	4,47	6,48
Vysoká nad Labem	0	0	3,41	26,19	60,02

(data z atributových tabulek)

Tabulka č. 22 – Nárůst velikosti zastavěné plochy v m² v zájmových lokalitách v letech 1991-2011.

	1991	1997	2001	2006	2011
	Nárůst zastavěné plochy v m²				
Malšova Lhota	0	1 533	1 533	9 047	9 047
Předměřice nad Labem	0	0	3 350	5 754	8 427
Svobodné Dvory	0	3 205	3 401	7 505	11 580
Vysoká nad Labem	0	0	3 074	16 862	30 262

(data z atributových tabulek)

Tabulka č. 23 – Průměrná velikost stavebních parcel v m² v zájmových lokalitách.

	do 1991	1992-1997	1998-2001	2002-2006	2007-2011
	Průměrná velikost stavebních parcel v m²				
Malšova Lhota	1 575,7	1 593,4	1 593,4	1 241,2	1 241,2
Předměřice nad Labem	1 321,7	1 321,7	670,6	747,5	1 034,8
Svobodné Dvory	1 588,9	834,8	925,0	915,1	606,6
Vysoká nad Labem	2 232,1	2 232,1	838,0	1 080,3	1 061,7

(data z atributových tabulek)

PŘÍLOHA Č. 24: FOTODOKUMENTACE 1

Obrázek č. 23 – Nová zástavba v Malšově Lhotě.

(fotografie autorka)

Obrázek č. 24 – Prostor určený k zástavbě na hranici katastru Malšova Lhota.

(fotografie autorka)

Obrázek č. 25 a 26 – Rozestavěná zástavba v Předměřicích nad Labem.

(fotografie autorka)

PŘÍLOHA Č. 25: FOTODOKUMENTACE 2

Obrázek č. 27 – Nové rodinné domy v ulici Hannova ve Svobodných Dvorech.

(fotografie autorka)

Obrázek č. 28 a 29 – Nová zástavba na severovýchodě obce Vysoká nad Labem.

(fotografie autorka)